

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખેલ તારીખ: ૨૦/૦૭/૨૦૨૬
ચુકાદો જાહેર કર્યા તારીખ: ૩૧/૦૭/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬

ઈન આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન/૧૦૩૬૫/૧૯૯૫

વિથ

સિવિલ એપિલિકેશન (સ્ટે માટે) નં. ૧/૨૦૧૭

ઈન આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬

વિથ

સિવિલ એપિલિકેશન (વારસદારોને રેકર્ડ પર લાવવા માટે) નં. ૧/૨૦૧૯

ઈન આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬

વિથ

સિવિલ એપિલિકેશન (વિલંબ માફી માટે) નં. ૨/૨૦૧૯

ઈન આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬

વિથ

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨

ઈન આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૩૬૫/૧૯૯૫

વિથ

સિવિલ એપિલિકેશન (સ્ટે માટે) નં. ૧/૨૦૧૬ ઈન

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨

ઈન આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૩૬૫/૧૯૯૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી સુનિતા અગ્રવાલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ડી.એન.રે

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

જયંતીભાઈ રામદાસભાઈ પટેલ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

ચંદુલાલ ભોગીલાલ શાહ, મરણ ગયેલ હોવાથી વારસદારો અને કાયદેસરના
પ્રતિનિધિઓ મારફત અને અન્ય

=====

એલ.પી.એ. ૧૦૬૨ / ૨૦૧૬ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧.૧, ૧.૨, ૧.૩, ૧.૪, ૨ તરફે એસ.પી.
મજુમદાર(૩૪૫૬) વતી વિદ્વાન વકીલ સાથે સુશ્રી ઐશ્વરી શાહ સાથે વિદ્વાન
વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી જમશેદ કવિના સાથે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પરસી
કવિના,

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨, ૩ તરફે મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી સંજય ઉધવાણી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧.૧, ૧.૨ તરફે શ્રી હર્ષદ જે. શાહ(૭૫૨) સાથે વિદ્વાન
વકીલ શ્રી એન.વી. ગાંધી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૪, ૫, ૬ તરફે બજવણી થયા વિના સમય સમાપ્ત

એલ.પી.એ. ૮૮૫ / ૨૦૨૨ માં ઉપસ્થિતિ:-

સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી વસીમ મન્સૂરી સાથે વિદ્વાન
વકીલ શ્રી એન.વી. ગાંધી.

=====

કોરમ: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી સુનિતા અગ્રવાલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ડી.એન.રે

સી.એ.વી. ચુકાદો

(માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી સુનિતા અગ્રવાલ દ્વારા)

૧. આ ઇન્ટ્રા-કોર્ટ અપીલોનો સમૂહ સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૩૬૫/૧૯૯૫ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૦.૦૮.૨૦૧૬ ના ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ નિર્દેશિત છે.

૨. શરૂઆતમાં જ, રિટ પીટીશનમાં પક્ષકારોની ચાટી પરથી, અમે નોંધી શકીએ છીએ કે રિટ પીટીશન પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના વારસદારો દ્વારા "મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના સંયુક્ત કુટુંબના વારસદારો" તેવા કથન સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી. પાંચ પીટીશનરો પૈકી, બે પીટીશનરો નં. ૧ અને ૨, એટલે કે જયંતીભાઈ રામદાસભાઈ પટેલ અને રતિલાલ જર્સીંગભાઈ પટેલને મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના ભત્રીજા તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા છે. પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ ને મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના ભાઈઓ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા છે. તમામ ગામ માવલી, તાલુકો ડભોઈ, જિલ્લો વડોદરાના રહેવાસી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

૩. રિટ પીટીશનમાં એવી રજૂઆતો છે કે સામાવાળા ચંદુલાલ ભોગીલાલ શાહ, રહેવાસી ગામ વણાદરા, તાલુકો ડભોઈ, જિલ્લો વડોદરા ગામ વણાદરા, તાલુકો

ડભોઈ, જિલ્લો વડોદરા ખાતે આવેલ ૮ એકર ૮ ગૂંઠા ક્ષેત્રફળ ધરાવતી સર્વે નં. ૯૯૧ વાળી જમીનના માલિક હતા. સદરહુ જમીન મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ દ્વારા ગણોતિયા તરીકે, પીટીશનરો સાથે સંયુક્ત રીતે ખેડવામાં આવતી હતી.

૪. જો કે, મામલતદાર, ડભોઈ દ્વારા સામાવાળા / જમીનમાલિકની તરફેણમાં ગુજરાત ગણોત અને ખેતજમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮ (ટૂંકમાં, "ગણોત અધિનિયમ") ની કલમ ૮૮સી હેઠળનું પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું, કારણ કે ઉપરોક્ત જમીનને ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૨ટી થી ૩૨આર હેઠળ મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. સામાવાળાએ (જે હવે પછી "જમીનમાલિક" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) "પ્રમાણિત જમીનમાલિક" તરીકે શુદ્ધ બુદ્ધિપૂર્વકની જરૂરિયાત અને જાત ખેતીના કારણોસર મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમભાઈ કાશીભાઈ પટેલના ગણોત હક્કને સમાપ્ત કરવા માટે નોટિસ આપી હતી અને અરજી કરી હતી. આ કોર્ટ દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૫૫૬/૧૯૭૧ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૨.૦૮.૧૯૭૬ ના હુકમને અનુસરીને, કલમ ૩૨ટી ની પેટા-કલમ (૩) ની જોગવાઈઓ અનુસાર તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૭૬ ના રોજ વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો સામાવાળા જમીનમાલિકને પુનઃસોંપવામાં આવ્યો હતો.

૫. કાયદા અનુસાર ગણોત હક્ક યોગ્ય રીતે સમાપ્ત થયા બાદ તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૭૬ ના રોજ કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટેની કલમ ૩૨ટી(૩) હેઠળની કાર્યવાહી આખરી બની ગઈ છે તે હકીકત અંગે કોઈ વિવાદ નથી.

૬. જો કે, હાલના પીટીશનરોનો કેસ એવો છે કે સામાવાળા જમીનમાલિકે મૃતક ગણોતિયા પાસેથી વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો મેળવ્યા બાદ, સદરહુ જમીનની જાત ખેતી કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા, અને તેથી, હાલના પીટીશનરો દ્વારા મામલતદાર સમક્ષ ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૯ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે ગણોત કેસ નં. ૧૦૭૫/૧૯૮૮ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.

૭. રિટ પીટીશનમાં એવો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો છે કે મૂળ ગણોતિયાનું અવસાન તારીખ ૨૪.૦૪.૧૯૮૩ ના રોજ થયું હતું, અને એવી દલીલ છે કે પીટીશનરો, મૃતક ગણોતિયાના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ હોવાના નાતે, મૃતક ગણોતિયાના ગણોત હક્કો ધરાવતા હતા. તારીખ ૨૪.૦૪.૧૯૮૩ ના રોજ અવસાન પામેલા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ સાથે સંયુક્ત ગણોતિયા તરીકે પીટીશનરોને જમીન ખરીદવાનો હક્ક હતો.

૮. મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., વાઘોડિયાએ શરૂઆતમાં તારીખ ૦૭.૧૨.૧૯૯૧ ના હુકમથી પીટીશનરોની અરજી મંજૂર કરી હતી. મદદનીશ કલેક્ટર, ડભોઈ સમક્ષ ગણોત અપીલ નં. ૧૯/૧૯૯૨ થી ગણોત

અધિનિયમની કલમ ૭૪ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલ અપીલ પણ તારીખ ૦૬.૦૨.૧૯૯૩ ના હુકમથી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૯. જો કે, ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ (જી.આર.ટી.) દ્વારા રિવિઝન એપિલિકેશન નં. ટીઈએન.વી.એ. ૩૧૪/૧૯૯૩ વાળી ગણોત અધિનિયમની કલમ ૭૬ હેઠળની રિવિઝન એપિલિકેશન મંજૂર કરવામાં આવી હતી, અને મામલતદાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૭.૧૨.૧૯૯૧ નો હુકમ તથા મદદનીશ કલેક્ટર, ડભોઈનો તારીખ ૦૬.૦૨.૧૯૯૩ નો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો. પીટીશનરોએ શરૂઆતમાં જી.આર.ટી. સમક્ષ પુનઃવિચારણા (રિવ્યુ) અરજી દાખલ કરી હતી, પરંતુ બાદમાં તારીખ ૧૯.૦૯.૧૯૯૫ ના રોજ તે પાછી ખેંચી લીધી હતી.

૧૦. પીટીશનરો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળની અરજી મંજૂર કરતો હુકમ રદ કરવામાં જી.આર.ટી. દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમોને પડકારવાના કારણો, રિટ પીટીશનમાં રજૂ કર્યા મુજબ, એવા છે કે પીટીશનરો ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ હેઠળ વારસાપાત્ર ગણોતના આધારે ગણોત હક્કોનો દાવો કરે છે, તે કારણસર કે તેઓ સંયુક્ત રીતે જમીન ખેડતા હતા અને હિન્દુ વારસા અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૬ ની અનુસૂચિ મુજબ વર્ગ-૨ ના વારસદારો હોવાથી મૃતક ગણોતિયાના સીધા વંશજો છે. જી.આર.ટી. એ એવું અવલોકન કરવામાં ભૂલ કરી છે કે વિવાદિત જમીનમાં

પીટીશનરોનો કોઈ મિલકત અધિકાર નથી, જ્યારે કે પ્રશ્ન ગણોત હક્કને લગતો છે.

૧૧. રિટ પીટીશનમાં દર્શાવેલ જી.આર.ટી. ના હુકમ પર પ્રહાર કરવાનું બીજું કારણ એ છે કે મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ પીટીશનરો સાથે મળીને જમીન ખેડતા હતા, પરંતુ પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ નિઃસંતાન અવસાન પામ્યા હતા, અને તેથી, વારસાપાત્ર ગણોત હક્કો પીટીશનરો પર આવી મળે છે, અને તેઓ કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે અરજી દાખલ કરવાનો તેમજ વળતર માંગવાનો હક્ક ધરાવે છે.

૧૨. પીટીશનરના કેસના ગુણદોષ પર અન્ય કારણો એવા છે કે સામાવાળા જમીનમાલિક જાતે જમીન ખેડતા ન હતા, કારણ કે તેઓ જે ગામમાં વાદગ્રસ્ત જમીન આવેલી છે તે ગામમાં રહેતા ન હતા.

૧૩. વિદ્વાન સિંગલ જજે ગુણદોષના આધારે રિટ પીટીશન રદ કરતી વખતે, પેરા નં. '૭' થી '૧૨' માં નીચે મુજબ નોંધ્યું હતું:-

“૭. એ બાબત નિર્વિવાદ છે કે વાદગ્રસ્ત જમીનના માલિક સામાવાળા મૃતક ચંદુલાલને કલમ ૮૮સી હેઠળનું પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું, જે પ્રમાણપત્રને ગણોતિયા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ દ્વારા એસસીએ નં. ૫૫૬/૧૯૭૧ દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યું હતું. આ કોર્ટે તારીખ ૧૨.૮.૧૯૭૬ ના હુકમથી સદરહુ ચંદુલાલની તરફેણમાં આપવામાં આવેલ સદરહુ પ્રમાણપત્ર રદ કરવાની દલીલને નકારી કાઢીને સદરહુ પીટીશન નામંજૂર કરી હતી. તેના પરિણામે, સદરહુ જમીન સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૩૨ થી ૩૨.આર ની લાગુ પડવાની ક્ષમતામાંથી મુક્ત રહી હતી.

૮. એ બાબત પણ નિર્ણય છે કે સદરહુ જમીનમાલિકે ગણોતિયા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલને નોટિસ આપ્યા બાદ ગણોત સમાપ્ત કર્યો હોવાથી, નવેમ્બર ૧૯૭૬ માં સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૩૨ટી હેઠળ વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો જમીનમાલિકને પુનઃસોંપવામાં આવ્યો હતો. જણાય છે કે ત્યારબાદ સદરહુ પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ તારીખ ૨૪.૪.૧૯૮૩ ના રોજ અવસાન પામ્યા હતા અને હાલના પીટીશનરોએ તેમના કાયદેસરના વારસદારો હોવાનો દાવો કરીને સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૩૯ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી.

૯. હવે, કલમ ૩૭ અન્ય બાબતોની સાથે એવી જોગવાઈ કરે છે કે જો જમીનમાલિક કલમ ૩૧ અથવા કલમ ૩૨ટી હેઠળ ગણોત સમાપ્ત કર્યા પછી જમીનનો કબજો સંભાળ્યા બાદ, તેણે કબજો લીધાની તારીખથી એક વર્ષની અંદર નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા કોઈપણ હેતુ માટે તેનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ જાય અથવા તેણે આવો કબજો મેળવ્યાની તારીખથી ૧૨ વર્ષની અંદર સદરહુ હેતુ માટે ઉપયોગ કરવાનું બંધ કરે, તો જમીનમાલિકે જે ગણોતિયાનો ગણોત હક્ક તેણે સમાપ્ત કર્યો હતો તે ગણોતિયાને જમીનનો કબજો તુરંત જ પુનઃસોંપવો પડશે. કલમ ૩૭ (૧એ) અન્ય બાબતોની સાથે એવી જોગવાઈ કરે છે કે જો મામલતદારને સુઓ મોટો (સ્વતઃ સંજ્ઞાનથી) અથવા આવી જમીનમાં હિત ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ તરફથી મળેલી અરજી પરથી એવું માનવાને કારણ હોય કે જમીનમાલિક ગણોતિયાને કલમ ૩૨ટી હેઠળ આપેલી નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ હેતુઓ માટે જમીનનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે, તો મામલતદાર જમીનમાલિકને નોટિસ આપ્યા પછી તપાસ હાથ ધરીને એવી જાહેરાત કરી શકે છે કે જમીનમાલિક જમીનનો કબજો પોતાની પાસે રાખવા માટે હક્કદાર રહેશે નહીં.

૧૦. પ્રસ્તુત કેસમાં, પીટીશનરોએ કલમ ૩૭ હેઠળની સદરહુ જોગવાઈઓનો આશરો લઈને કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની માંગણી કરતી અરજી કરી હતી, અને મામલતદારે કલમ ૩૭ (૧એ) હેઠળ વિચાર્યા મુજબની તપાસ હાથ ધર્યા પછી સીધેસીધા સામાવાળા ચંદુલાલને મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના કાયદેસરના વારસદારો તરીકે હાલના પીટીશનરોને વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો સોંપી દેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. આ સંબંધમાં, એ નોંધવું આવશ્યક છે કે કલમ ૩૭ (૧એ) હેઠળની તપાસમાં મામલતદાર પાસે એવી જાહેરાત કરવાની સત્તા છે કે જમીનમાલિક જમીનનો કબજો પોતાની પાસે રાખવા હક્કદાર રહેશે નહીં, જો કે, તેઓ સામાવાળા જમીનમાલિકને કબજો સોંપી દેવાનો નિર્દેશ આપી શક્યા ન હોત. કલમ ૩૭ ની પેટા-કલમ (૧બી) મુજબ, પેટા-કલમ (૧એ) હેઠળ જાહેરાત કરવામાં આવ્યા પછી, જમીનમાલિકે જે

ગણોતિયાનો ગણોત હક્ક સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો તેને તે જ નિયમો અને શરતો પર જમીનનો કબજો સોંપવા માટે લેખિતમાં ઓફર કરવાની જરૂર હતી કે જે શરતો પર તેની સમાપ્તિ પહેલાં ગણોત ધારણ કરવામાં આવ્યું હતું. જો આવી ઓફર મળ્યાના ત્રણ મહિનાની અંદર ગણોતિયો આવી ઓફર સ્વીકારે, તો જમીનમાલિકે કબજો પુનઃસોંપવો પડશે અને જો ગણોતિયો ગણોત સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરે, તો જમીન તમામ બોજાઓમાંથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે. પ્રસ્તુત કેસમાં, પેટા-કલમ (૧બી) માં વિચાર્યા મુજબની આવી કોઈ પ્રક્રિયા અનુસરવામાં આવી ન હતી. મામલતદારે કલમ ૩૭(૧એ) હેઠળ તપાસ હાથ ધર્યા પછી પેટા-કલમ (૧બી) માં સમાવિષ્ટ પ્રક્રિયાની અવગણના કરી હતી, અને સામાવાળા જમીનમાલિકને સીધેસીધો કબજો સોંપી દેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. મદદનીશ કલેક્ટર દ્વારા બહાલી આપવામાં આવેલ મામલતદારનો સદરહુ હુકમ, કલમ ૩૭ ની પેટા-કલમ (૧બી) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓની તદ્દન અવગણના કરતો હોવાથી ટકી શકે તેમ ન હતો. ગણોતિયા દ્વારા કબજો મેળવવા માટે કલમ ૩૮ હેઠળ અરજી કરવાનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઉપસ્થિત થાય જ્યારે ગણોતિયો જમીનમાલિકની ઓફર સ્વીકારે અને જમીનમાલિક વાજબી સમયની અંદર સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૩૭ ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય. જ્યારે મામલતદારે કલમ ૩૭ (૧એ) હેઠળ તપાસ હાથ ધરી ત્યારે મૂળ ગણોતિયા પરશોત્તમભાઈ પહેલેથી જ અવસાન પામ્યા હતા. સદરહુ તપાસ પછી પણ, જો મામલતદાર એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હોય કે સદરહુ જમીનમાલિક કબજો રાખવા હક્કદાર ન હતા, તો તેમણે એ જોવાનું જરૂરી હતું કે પેટા-કલમ (૧બી) હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવે, કારણ કે કેટલાક કેસોમાં એવું બની શકે છે કે ગણોતિયો જમીનમાલિકની ઓફર સ્વીકારે નહીં અને પેટા-કલમ (૧બી) મુજબ જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થઈ શકે છે.

૧૧. શ્રી પટેલની એવી રજૂઆત કે સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૪૦ ને ધ્યાનમાં રાખીને, પીટીશનરો મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના કાયદેસરના વારસદારો હોવાના નાતે, તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલ "વિલ" ના આધારે, વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો મેળવવા માટે સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૩૮ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી કરવા હક્કદાર હતા, તે પણ સ્વીકારી શકાય નહીં. એ હકીકત ઉપરાંત કે જમીનનો કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે અરજી કરવાનો કાયદેસરનો અધિકાર એ કોઈ મિલકત અધિકાર કહી શકાય નહીં, જેવું કે એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસસી ૮૬૪ માં નોંધાયેલ સ્વામી મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ્સ (પી) લિ. અને અન્ય વિરુદ્ધ શ્રી શંકરાસ્વામીગલ મઠ અને અન્ય ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું છે, અને તેથી, મૃતક

પીટીશનરોની તરફેણમાં વાદગ્રસ્ત જમીન સંબંધિત આવા અધિકાર અંગે "વિલ" કરી શક્યા ન હોત, તે એક ગંભીર વિવાદની બાબત હતી કે શું પીટીશનરોને મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના કાયદેસરના વારસદારો કહી શકાય. જો એમ માની પણ લેવામાં આવે કે પીટીશનરો મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના કાયદેસરના વારસદારો હતા તો પણ મૃતક પાસે પીટીશનરોની તરફેણમાં અરજી કરવાનો અધિકાર વિલથી આપવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો. "વિલ" ની નકલ પરથી પણ જણાય છે કે પીટીશનરોને "વિલ" માં આવો કોઈ અધિકાર આપવામાં આવ્યો નથી.

૧૨. પીટીશનરો સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૪૦ નો આશરો પણ લઈ શક્યા ન હોત, કારણ કે સદરહુ જોગવાઈ ગણોતિયાના મૃત્યુ પછી ગણોત ચાલુ રાખવા સંબંધિત એક અલગ ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરે છે. પ્રસ્તુત કેસમાં, ગણોતિયા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલનો ગણોત હક્ક તેમના જીવનકાળ દરમિયાન જ સદરહુ અધિનિયમની કલમ ૩૨ટી હેઠળ પહેલેથી જ સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હોવાથી, જે સમાપ્તિ તેમના મૃત્યુ સુધી ચાલુ રહી હતી, કલમ ૪૦ માં વિચાર્યા મુજબ કાયદેસરના વારસદારો દ્વારા ગણોત ચાલુ રાખવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી. તેથી કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય છે કે પીટીશનરો દ્વારા મામલતદાર સમક્ષ કલમ ૩૭ હેઠળ મૃતક સામાવાળા ચંદુલાલ પાસેથી કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની માંગણી કરતી કરવામાં આવેલી મૂળ અરજી હકીકત તેમજ કાયદા બંને દ્રષ્ટિએ તદ્દન ગેરસમજભરેલી હતી, અને ટ્રિબ્યુનલે યોગ્ય રીતે જ ઠરાવ્યું હતું કે પીટીશનરો આવી અરજી કરવા હક્કદાર ન હતા."

૧૪. અપીલકર્તાઓ તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પરસી કવિનાએ વિદ્વાન સિંગલ જજના હુકમ પર એવા કારણોસર પ્રહાર કર્યો હતો કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલ એ તર્ક કે જમીનમાલિક દ્વારા ગણોતિયા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલને નોટિસ આપ્યા બાદ ગણોત સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હોવાથી અને વર્ષ ૧૯૭૬ માં જમીનનો કબજો જમીનમાલિકને પુનઃસોંપવામાં આવ્યો હોવાથી, વિલના આધારે મૃતક પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના કાયદેસરના વારસદારો હોવાના નાતે પીટીશનરોનો દાવો ગ્રાહ્ય રાખવાપાત્ર ન હતો, કારણ કે ગણોત સમાપ્ત થયા પછી, મૃતક ગણોતિયા એટલે

કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ પાસે મિલકત વિલથી આપવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો.

૧૫. એવી દલીલ છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજે પુનઃપ્રાપ્તિ માંગવાના અધિકારને મિલકતના અધિકાર સાથે ભેળવી દેવામાં કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે. વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા માત્ર એ ધારણા પર પીટીશનરોને દાદ આપવાનો ઈનકાર કરવામાં આવ્યો છે કે પીટીશનરો ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ નો આશરો લઈ શકતા નથી, કારણ કે સદરહુ જોગવાઈ એક અલગ ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરે છે, જ્યાં ગણોતિયાના મૃત્યુ પછી પણ ગણોત ચાલુ રહે છે.

૧૬. વિદ્વાન સિંગલ જજ એ હકીકતથી દોરવાઈ ગયા છે કે ગણોતિયા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના જીવનકાળ દરમિયાન અધિનિયમની કલમ ૩૨ટી હેઠળ ગણોત સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેમણે એ હકીકતની અવગણના કરી છે કે કલમ ૩૭(૧) અને (૧એ) હેઠળ ગણોતિયા અથવા જમીનમાં હિત ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈપણ અરજીના કિસ્સામાં, તપાસ બાદ, જો એવું જણાય કે જમીનમાલિક વાદગ્રસ્ત જમીન ખેડતા નથી અથવા કલમ ૩૨ટી હેઠળ આપેલી નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ હેતુઓ પૈકીના કોઈપણ હેતુ માટે જમીનનો ઉપયોગ કરતા નથી, તો ગણોતિયો તેમજ તેના વારસદારો કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે હક્કદાર બને છે.

૧૭. ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી કરવા માટે પીટીશનરની તરફેણમાં આપવામાં આવેલો અધિકાર એ પુનઃપ્રાપ્તિ માંગવાના અધિકારના તબદીલી સમાન છે. તદુપરાંત, પીટીશનરો પોતાના અધિકારથી, મૂળ ગણોતિયાના વારસદારો હોવાના નાતે, ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૭ હેઠળ વાદગ્રસ્ત જમીનની પુનઃપ્રાપ્તિ માંગી શકે છે.

૧૮. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મૂળ ગણોતિયાના વારસદારો દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીઓ ચલાવવાપાત્ર છે અને તદુપરાંત, તેઓ કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટેની તમામ શરતો પૂરી કરે છે, કારણ કે એ સાબિત થયું હતું કે જમીનમાલિક કલમ ૩૨ટી ની નોટિસમાં જણાવેલા હેતુઓ માટે જમીનનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા.

૧૯. એવી ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોર્ટ દ્વારા જોવાનો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ રહેતો હતો કે શું મૂળ ગણોતિયો ખેડૂત (ખેડનાર) હતો અને જો જવાબ 'હા' હોય, તો ગણોતિયાના મૃત્યુ સાથે ગણોત સમાપ્ત થતો નથી.

૨૦. ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ સ્પષ્ટપણે લાગુ પડે છે અને પીટીશનરો મૃતક ગણોતિયાના વર્ગ-૨ ના વારસદારો હોવાના નાતે ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૭ ની જોગવાઈઓ અનુસાર જમીનમાલિક પાસેથી કબજો પાછો મેળવવા અને તેમને જમીનની પુનઃસોંપણી કરાવવા માટે હક્કદાર છે.

૨૧. કોર્ટ સમક્ષ જોવા માટે સુસંગત એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું પીટીશનરોને મૃતક ગણોતિયાના વારસદારો કહી શકાય અને પીટીશનરો ભાઈઓ અને ભત્રીજા હોવાના નાતે મૃતક ગણોતિયા સાથેના તેમના સંબંધો અંગે જમીનમાલિક દ્વારા કોઈ વિવાદ ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હોવાથી, અને ગણોતિયો નિઃસંતાન હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, ગણોત હક્ક પીટીશનરો દ્વારા વારસામાં મેળવેલ ગણવો જોઈએ તેવી ભારપૂર્વક રજૂઆત કરવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટના પુરણ સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ અને અન્ય [(૧૯૯૬) ૨ એસસીસી ૨૦૫], સાવલીરામ ગોતીરામ તેલી (મૃતક) વિરુદ્ધ મધુકર ચશવંત પાટણકર અને અન્ય [(૧૯૯૬) ૧૧ એસસીસી ૨૮] ના ચુકાદાઓ તથા આ કોર્ટના રાજ માધવસંગ ગુલાબસંગ વિરુદ્ધ પરમાર રણછોડભાઈ ગુલાબસંગ [૧૯૭૬ જી.એલ.આર. ૬૮૯] અને મોતીભાઈ મગનભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ પાંચાભાઈ દેસાઈભાઈ ખ્રિસ્તી [૧૯૮૧ જી.એલ.આર. ૧૦૭] ના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. પીટીશનરો મૂળ ગણોતિયા એટલે કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના સ્થાને આવી ગયા હોવાથી, ગણોતિયાના મૃત્યુ પછી પણ, તેઓ કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી કરવા અને આવી અરજી કરવા માટે કલમ ૩૭ હેઠળ નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની માંગણી કરવા હક્કદાર છે.

૨૨. કલમ ૩૭(૧) અને (૧એ) ના વાંચન પરથી, અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા ભારપૂર્વક એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જમીનમાલિકે વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો લીધાની તારીખથી ૧૨ વર્ષના

સમયગાળાની અંદર અરજી કરવામાં આવી હોવાથી અને પીટીશનરોએ ગણોત વારસામાં મેળવ્યો હોવાથી, ગણોતિયાની મિલકતમાં અધિકાર ધરાવતા હોવાથી, ગણોતિયાના મૃત્યુ પહેલાં ગણોત સમાપ્ત થયો હતો તેવા આધાર પર તેમને દાદ મેળવવાથી વંચિત કરી શકાય નહીં અને તેથી, પીટીશનરો પાસે જમીનમાલિક પાસેથી કબજો પાછો મેળવવાની અથવા ગણોતિયા તરીકે તેમને કબજો પુનઃસોંપવાની માંગણી કરવાનો કોઈ અધિકાર નથી તેમ કહી શકાય નહીં.

૨૩. આમ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે મૂળ પીટીશનરોએ ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૭ હેઠળ કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની નીચે મુજબની જરૂરિયાતો પૂરી કરી છે:—

(૧) નિઃસંતાન અવસાન પામેલા મૃતક ગણોતિયાના વર્ગ-૨ ના વારસદારો હોવાથી અને પોતાના અધિકારથી ગણોત વારસામાં મેળવેલ હોવાથી;

(૨) પીટીશનરના હિતના પુરોગામીના ગણોતમાં મૂળરૂપે રહેલી જમીનનો જમીનમાલિકે કબજો લીધાની તારીખથી ૧૨ વર્ષના સમયગાળાની અંદર કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની માંગણી કરતી અરજી દાખલ કરીને.

૨૪. વિદ્વાન સિંગલ જજે પીટીશનરો મૂળ ગણોતિયાના વિલના આધારે વાદગ્રસ્ત જમીનના વારસાનો દાવો કરતા હતા તેવી ધારણા પર અન્યથા ઠરાવવામાં ભૂલ કરી છે.

૨૫. આમ, એવી રજૂઆત છે કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો રદ થવાને પાત્ર છે અને વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો પીટીશનરોને પુનઃસોંપવાપાત્ર છે કારણ કે પીટીશનરોના કેસના ગુણદોષ પરના એ તારણો કે જમીનમાલિકે ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૭(૨) હેઠળ જે હેતુઓ માટે કબજો મેળવ્યો હતો તે હેતુઓ માટે વાદગ્રસ્ત જમીનનો ઉપયોગ કરી રહ્યા ન હતા, એટલે કે કબજો લીધા પછી તેઓ પોતે વાદગ્રસ્ત જમીનની ખેતી કરી રહ્યા ન હતા, તે તારણો જી.આર.ટી. તેમજ રિટ કોર્ટ દ્વારા ઉલટાવવામાં આવ્યા નથી.

૨૬. સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એન.વી. ગાંધીએ, પ્રત્યુત્તરમાં, એવી રજૂઆત કરી હતી કે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ એ મૃતક પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫, એટલે કે અંબાલાલ કાશીભાઈ પટેલ, હરગોવિંદભાઈ કાશીભાઈ પટેલ અને કાંતિભાઈ કાશીભાઈ પટેલના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેઓ મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમભાઈ કાશીભાઈ પટેલના ભાઈઓ હોવાનો દાવો કરતા હતા. રિટ કોર્ટ સમક્ષના પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ નું અવસાન અનુક્રમે તારીખ ૨૫.૦૨.૧૯૯૮, ૩૦.૧૦.૨૦૦૬ અને ૧૧.૦૮.૨૦૦૮ ના રોજ થયું હતું. લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ ના અપીલકર્તાઓ પૈકી કોઈએ પણ મૃતક પીટીશનરોના સ્થાને પડકાર ચાલુ રાખવાના પોતાના અધિકારનો દાવો કરવા માટે રિટ કોર્ટ સમક્ષ અવેજીકરણ (સબસ્ટીટ્યુશન) માંગ્યું ન હતું. તારીખ ૧૦.૦૮.૨૦૧૬ ના ચુકાદા અને હુકમથી રિટ પીટીશન રદ થયા બાદ, જે ચુકાદો

માત્ર હયાત પીટીશનર નં. ૧ અને ૨ વિરુદ્ધ જ આપવામાં આવ્યો હતો, જેઓ મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમભાઈ કાશીભાઈ પટેલના ભત્રીજા હોવાનો દાવો કરે છે, હાલના અરજદારો તેની સામે સ્વતંત્ર રીતે અપીલ ચલાવી શકતા નથી.

૨૭. જ્યાં સુધી મૃતક પીટીશનરોનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી તેમના મૃત્યુ સાથે સદરહુ પીટીશનરો પૂરતી રિટ પીટીશન રદ થઈ ગઈ હતી. જ્યારે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો તેમની સાથે સંબંધિત નથી, ત્યારે વારસદારો લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરીને કાર્યવાહી પુનર્જીવિત કરવાની માંગણી કરી શકતા નથી.

૨૮. લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬ ના બાકીના બે પીટીશનરો / અરજદારોના સંબંધમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજે યોગ્ય રીતે જ ઠરાવ્યું છે કે મૃતક ગણોતિયાનો ગણોત હક્ક તેમના મૃત્યુના ઘણા સમય પહેલાં સમાપ્ત થઈ ગયો હોવાથી, સદરહુ પીટીશનરો વિલના આધારે ગણોત વારસામાં મેળવી શક્યા ન હોત, કારણ કે મુકદ્દમો લડવાના અધિકારને મિલકત અધિકાર ગણી શકાય નહીં કે કહી શકાય નહીં.

૨૯. વિદ્વાન સિંગલ જજે યોગ્ય રીતે જ ઠરાવ્યું છે કે પીટીશનરો મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમભાઈ કાશીભાઈ પટેલના વારસદારો હોવા અંગે ગંભીર વિવાદ હતો. જો કે, એમ માની લેવામાં આવે કે પીટીશનરો મૃતક ગણોતિયાના કાયદેસરના વારસદારો હતા, તો પણ મૃતક પાસે પીટીશનરોની તરફેણમાં વિલથી આપવાનો

કોઈ અધિકાર ન હતો. વિલની નકલ પરથી પણ, એવું જણાયું હતું કે વિલમાં પીટીશનરોને આવો કોઈ અધિકાર આપવામાં આવ્યો ન હતો.

૩૦. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પરસી કવિનાએ, ઉત્તરમાં, મૃતક પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ ના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ ની ચલાવવાપાત્રતા અંગે સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતોનું ખંડન કરવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટના પુરણ સિંહ (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો.

૩૧. એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે સુપ્રીમ કોર્ટે તેમાં ઠરાવ્યું છે કે બંધારણે કોઈપણ હુકમ, રિટ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા માટે તથા જે પ્રદેશોના સંબંધમાં આવી હાઈકોર્ટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહી છે તે સમગ્ર પ્રદેશોમાંની તમામ અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલો પર દેખરેખ રાખવાની સત્તા માટે અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટમાં અસાધારણ સત્તા નિહિત કરી છે. હાઈકોર્ટની અમર્યાદિત સત્તાઓને કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ માં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાગત જોગવાઈઓ દ્વારા મથા દિત કરી શકાય નહીં. સંહિતા હેઠળ નિર્ધારિત જોગવાઈઓ અને પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લેનાર વ્યક્તિઓને દાદ આપવા માટે સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે માત્ર માર્ગદર્શિકા તરીકે જ કરી શકાય છે.

૩૨. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સુપ્રીમ કોર્ટે તેમાં સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું છે કે સંહિતા હેઠળની વિવિધ જોગવાઈઓ અને પ્રક્રિયાઓને માર્ગદર્શન તરીકે લઈ શકાય છે, પરંતુ સંબંધિત વ્યક્તિઓને દાદ આપવા માટે હાઈકોર્ટેને પોતાની પ્રક્રિયા અપનાવવા માટે મુક્ત રાખવી જોઈએ. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતાના ઓર્ડર ૨૨ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ રિટ કાર્યવાહી અથવા રિટ પીટીશનને આપમેળે લાગુ પડતી ગણી શકાય નહીં.

૩૩. આમ, એવી રજૂઆત છે કે તેમાં સ્પષ્ટપણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે રિટ કાર્યવાહીના આપમેળે અબેટમેન્ટનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી. કાયદેસરના પ્રતિનિધિના અવેજીકરણ માટેની અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવાના હેતુ માટે કોર્ટ ચોક્કસ કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે. આ સત્તાનો ઉપયોગ વિલંબ અંગે હાઈકોર્ટના સંતોષ પર, હાઈકોર્ટ દ્વારા મુનસફી સત્તાના ઉપયોગના સુવિખ્યાત અને પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતો પર કરવાનો રહે છે.

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨

૩૪. રેકર્ડનું કાળજીપૂર્વક અવલોકન કર્યા પછી અને પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, શરૂઆતમાં જ, અમે મૂળ રિટ પીટીશનમાં મૂતક પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ ના વારસદારો અને કાયદેસરના

પ્રતિનિધિઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ ની ચલાવવાપાત્રતાના પ્રશ્નનો નિકાલ કરવા માંગીએ છીએ, જેઓ મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના ભાઈઓ હતા.

૩૫. આ સંબંધમાં, એટલું કહેવું પૂરતું છે કે ભલે એવી દલીલ કરવામાં આવે કે સીપીસીના ઓર્ડર ૨૨ ની જોગવાઈઓ આપમેળે રિટ કાર્યવાહીમાં લાગુ પડશે નહીં, જે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી હાઈકોર્ટની મુનસફી સત્તાઓ છે, અને ન્યાયના હિત ખાતર અવેજીકરણ / અબેટમેન્ટ વગેરે માટેની કાર્યવાહી ચલાવવા માટે નિયમો બનાવવા અથવા પોતાના નિયમોનું પાલન કરવા હાઈકોર્ટ મુક્ત છે, તેમ છતાં, એ બાબતમાં કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં કે સંહિતા હેઠળની વિવિધ જોગવાઈઓ અને પ્રક્રિયાઓ મુનસફી સત્તાના ઉપયોગ માટેના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે અને તે વાજબી તથા તર્કસંગત છે.

૩૬. સંબંધિત વ્યક્તિઓને દાદ આપવા માટે હાઈકોર્ટ પોતાની પ્રક્રિયા અપનાવવા માટે સ્વતંત્ર છે, પરંતુ તેની પાસેથી એવી પ્રક્રિયા અપનાવવાની પણ અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે જે વાજબી હોવી જોઈએ. ન્યાયના હિત ખાતર અને/અથવા પોતાની સમક્ષ આવનાર વ્યક્તિઓને અંતિમ દાદ આપવા માટે કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાંથી માર્ગદર્શન મેળવવા માટે પણ હાઈકોર્ટ મુક્ત છે.

૩૭. પુરણ સિંહ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ એ પ્રશ્ન હતો કે શું સંહિતાના ઓર્ડર ૨૨ હેઠળ કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે કે નહીં.

૩૮. બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળની રિટ કાર્યવાહીને પણ સંહિતાની વિવિધ જોગવાઈઓ લાગુ પડશે કે નહીં તે મુદ્દે હાઈકોર્ટોના પરસ્પર વિરોધી ચુકાદાઓ હતા. કેટલીક હાઈકોર્ટોએ ઠરાવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટ સમક્ષની રિટ કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૪૧ ના અર્થ માં "દીવાની અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોઈપણ અદાલતમાં" ની કાર્યવાહી ગણવામાં આવશે. જો કે, અન્ય હાઈકોર્ટોએ ઠરાવ્યું હતું કે રિટ કાર્યવાહી એ વિશિષ્ટ પ્રકારની કાર્યવાહી હોવાથી અને દીવાની અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી અદાલતમાં ન હોવાથી, સંહિતાની કલમ ૧૪૧ લાગુ પડતી નથી.

૩૯. એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત અભિપ્રાય કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ દ્વારા સ્પષ્ટીકરણ દાખલ કરીને કલમ ૧૪૧ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં પણ લેવામાં આવ્યો હતો, જેના દ્વારા સંસદે સ્પષ્ટતા કરી છે કે "કાર્યવાહી" શબ્દપ્રયોગમાં "બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહી" નો સમાવેશ થતો નથી અને કેટલીક હાઈકોર્ટો દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા એ અભિપ્રાયને વૈધાનિક માન્યતા આપી છે કે બંધારણના

અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની રિટ કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૪૧ ના અથ માં કાર્યવાહી ગણવામાં આવશે નહીં.

૪૦. તે બાબત ધ્યાને લીધા પછી, જો કે, સુપ્રીમ કોર્ટે પોતાની જાતને એ પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો કે શું, જો સંહિતાના ઓર્ડર ૨૨ ની જોગવાઈઓ રિટ પીટીશનને લાગુ પડતી નથી, તો શું એવું કહી શકાય કે જે પક્ષકારે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ આવી રિટ પીટીશન દાખલ કરીને હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લીધો છે તે મૃત સામાવાળા સામે આવી રિટ પીટીશનો સાથે આગળ વધવા માટે સ્વતંત્ર છે?

૪૧. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શું હાઈકોર્ટ એવા કેસોમાં પણ આવા મૃત સામાવાળાના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને સાંભળ્યા વિના હુકમ પસાર કરી શકે છે કે જ્યાં આવા મૃત સામાવાળાના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ સામે દાવો કરવાનો અધિકાર જીવંત રહે છે?

૪૨. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આવી પરિસ્થિતિમાં, હાઈકોર્ટનો હુકમ મૃત વ્યક્તિ વિરુદ્ધ પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે અને જે કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને રેકર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા, મૃત સામાવાળા વિરુદ્ધ પસાર કરવામાં આવેલ કોઈપણ હુકમ તેમના પર બંધનકર્તા રહેશે નહીં કારણ કે તેમને સાંભળવામાં આવ્યા નથી.

૪૩. એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે જો મૂળ સામાવાળાના મૃત્યુ પછી પણ રિટ પીટીશનમાં ઉપાય મેળવવાનો પીટીશનરનો અધિકાર જીવંત રહેતો હોય, તો તે જ સિદ્ધાંત મુજબ, મૃત સામાવાળાના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ તરફથી પણ તે દાવા સામે વાંધો ઉઠાવવાનો અધિકાર જીવંત રહે છે. રિટ પીટીશન આગળ ચાલે અને તેની સુનાવણી થઈને નિકાલ થાય તે પહેલાં પીટીશનરે આવા સામાવાળાના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓનું અવેજીકરણ કરવું પડે છે.

૪૪. પીટીશનરે વાજબી સમયની અંદર કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓના અવેજીકરણ માટે પગલાં લેવા પડે છે, અન્યથા ઘણા મહિનાઓ કે વર્ષો વીતી ગયા પછી કોર્ટ દ્વારા મૃત સામાવાળાના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને પક્ષકાર તરીકે જોડવા અને પછી તેમને માત્ર એવા આધારે પીટીશનરના દાવાનો વિરોધ કરવાનો નિર્દેશ આપવો અવાજબી ગણાશે કે મૂળ સામાવાળાના મૃત્યુ પછી, આવા સામાવાળાનો હક્ક, અધિકાર કે હિત આવા કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ પર આવી મળ્યા હતા.

૪૫. જે કેસોમાં પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરતા હાઈકોર્ટ દ્વારા કોઈ નિયમો બનાવવામાં આવ્યા ન હોય તેવા કેસોમાં પણ, હાઈકોર્ટની મુનસફી સત્તા સંહિતામાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાગત જોગવાઈઓ દ્વારા મયા દિત થઈ શકતી ન હોવાથી, હાઈકોર્ટ પાસેથી એવી પ્રક્રિયા અપનાવવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે જેને માત્ર વાજબી જ નહીં, પરંતુ ઝડપી પણ ગણી શકાય.

૪૬. છેલ્લે, પુરણ સિંહ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતાનો ઓર્ડર ૨૨ રિટ કાર્યવાહી કે રિટ અપીલોને લાગુ પડતો નથી તેમ માનવામાં આવે તો પણ, તેનો અર્થ એવો થતો નથી કે આવી રિટ પીટીશન કે રિટ અપીલમાં પીટીશનર કે અપીલકર્તા સામાવાળાના મૃત્યુની અવગણના કરી શકે છે જો સામાવાળાના મૃત્યુ પછી પણ ઉપાય મેળવવાનો અધિકાર જીવંત રહેતો હોય. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સામાવાળાના મૃત્યુ પછી, વાજબી સમયની અંદર આવા સામાવાળાના વારસદારોનું અવેજીકરણ કરવાની પીટીશનર અથવા અપીલકર્તાની ફરજ બને છે.

૪૭. વાજબી સમય કયો ગણાશે તેનો જવાબ આપતી વખતે, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટ મૃત પ્રતિવાદી અથવા સામાવાળાના વારસદારોના અવેજીકરણ માટે લિમિટેશન એક્ટના અનુચ્છેદ ૧૨૦ હેઠળ નિર્ધારિત સમયગાળાની નોંધ લઈ શકે છે.

૪૮. ત્યારબાદ એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે રિટ કાર્યવાહીના આપમેળે અબેટમેન્ટનો કોઈ પ્રશ્ન ન હોવાથી, અને આવા સામાવાળાના મૃત્યુની તારીખથી ૯૦ દિવસ પછી પણ જો અવેજીકરણની અરજી દાખલ કરવામાં આવે તો પણ, કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓના અવેજીકરણ માટેની અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવાના હેતુ માટે કોર્ટ ચોક્કસ કેસની હકીકતો અને સંજોગોને

ધ્યાનમાં લઈ શકે છે. આ સત્તાનો ઉપયોગ હાઈકોર્ટ દ્વારા મુનસફી સત્તાના ઉપયોગ અંગેના સુવિખ્યાત અને પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતો પર કરવાનો રહે છે.

૪૯. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે:—

“૧૨.જો હાઈકોર્ટને સંતોષ થાય કે મૃત સામાવાળાના વારસદારોનું અવેજીકરણ કરવામાં થયેલો વિલંબ, જો કોઈ હોય તો, ઇશાદાપૂર્વકનો ન હતો અને અગાઉ પગલાં ન લેવા માટે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે, તો હાઈકોર્ટ કાયદેસરના પ્રતિનિધિનું અવેજીકરણ કરી શકે છે અને કેસના સંજોગો અનુસાર રિટ પીટીશન અથવા રિટ અપીલની સુનાવણી સાથે આગળ વધી શકે છે. તે જ સમયે, હાઈકોર્ટે એ બાબત પ્રત્યે સભાન રહેવું પડશે કે સમય વીતી ગયા પછી મૃત સામાવાળાના કાયદેસરના પ્રતિનિધિને એક મૂલ્યવાન અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે અને તેને એવા દાવાનો વિરોધ કરવા માટે મજબૂર કરવો જોઈએ નહીં કે જે પીટીશનર અથવા અપીલકર્તાની નિષ્ક્રિયતાને કારણે આખરી બની ગયો હોય.”

૫૦. **પુરણ સિંહ (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત કાયદાની નોંધ લેતાં, એટલું કહેવું પૂરતું છે કે રિટ કાર્યવાહી આગળ ધપાવવાના પોતાના અધિકારનો દાવો કરવાની જવાબદારી મૃતક પીટીશનરોના કાયદેસરના વારસદારોની હતી. **પુરણ સિંહ (ઉપર મુજબ)** માં મૃત સામાવાળાના વારસદારોનું વાજબી સમયમાં અવેજીકરણ કરવાની પીટીશનરની ફરજ અંગે જે અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેના પરથી સામ્યતા તારવતાં, અમે કહી શકીએ કે મૃતક પીટીશનરોના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ પાસે બચેલા ઉપાય મેળવવાના અધિકારનો દાવો કરવા માટે, રિટ પીટીશન આગળ ચલાવવા માટે યોગ્ય અવેજીકરણ અરજી દાખલ કરીને પોતાને અવેજીમાં લાવવાની તેમની ફરજ હતી.

૫૧. પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ ના મૃત્યુ પછી, મૃતક પીટીશનરોના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ જાતે જ અવેજીકરણની અરજીઓ દાખલ કરી શક્યા હોત.

૫૨. રિટ પીટીશન પાંચ પીટીશનરો દ્વારા તેમની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં દાખલ કરવામાં આવી હતી, પ્રતિનિધિત્વના રૂપમાં નહીં. હયાત પીટીશનર નં. ૧ અને ૨ ને મૃતક પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ વતી આગળ વધવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો, જેમના દાવો કરવાનો અધિકાર તેમના મૃત્યુ સાથે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો. તેમના સ્થાને આગળ વધવા માટે કોઈ આગળ ન આવ્યું હોવાથી, રિટ પીટીશનનો નિર્ણય કરતો તારીખ ૧૦.૦૮.૨૦૧૬ નો ચુકાદો અને હુકમ માત્ર પીટીશનર નં. ૧ અને ૨ વિરુદ્ધ જ અમલમાં આવશે, અને મૃતક પીટીશનરોના સંબંધમાં, એવું ગણવામાં આવશે કે તેમના વતી કોઈએ દાવો ચાલુ ન રાખ્યો હોવાથી તેમનો દાવો કરવાનો અધિકાર સમાપ્ત થઈ ગયો છે.

૫૩. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે વાદગ્રસ્ત જમીનમાં કોઈ અધિકાર હોય તો તે મૃતક પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ ના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા વાજબી સમયની અંદર રિટ કોર્ટ સમક્ષ પોતાના અવેજીકરણની માંગણી કરીને ચાલુ રાખવામાં આવ્યો ન હોવાથી, આ કોર્ટ દ્વારા તારીખ ૦૪.૦૭.૨૦૨૨ ના હુકમથી મંજૂરી આપ્યા બાદ, મૃતક પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ ના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા તારીખ ૧૦.૦૮.૨૦૧૬ ના

ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ ચલાવવાપાત્ર રહેશે નહીં.

૫૪. એ સ્પષ્ટતાની જરૂર નથી કે અરજદારોને લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરવાની પરવાનગી આપતા તારીખ ૦૪.૦૭.૨૦૨૨ ના હુકમમાં સ્પષ્ટપણે નોંધવામાં આવ્યું છે કે કોર્ટે પરવાનગી આપીને અરજદારના અધિકારને માન્યતા આપી નથી અથવા તેમની સ્થિતિ અંગે તેમને કોઈ અધિકાર આપ્યો નથી અને સદરહુ મુદ્દા પર લેટર્સ પેટન્ટ અપીલની અંતિમ સુનાવણી વખતે વિચારણા કરવાની રહેશે.

૫૫. નિષ્કર્ષમાં, અમે ઠરાવી શકીએ કે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ ના અપીલકર્તાઓ સદરહુ પીટીશનરોના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ તરીકે ઉપાય મેળવવાના તેમના અધિકારને આગળ ધપાવવા માટે મૃતક પીટીશનરો વતી અવેજીકરણ માંગવા વાજબી સમયની અંદર આ કોર્ટ સમક્ષ ન આવ્યા હોવાથી, સામાવાળાને એક મૂલ્યવાન અધિકાર પ્રાપ્ત થયો છે જેને છીનવી શકાય નહીં અને અપીલકર્તાઓની નિષ્ક્રિયતાને કારણે અહીંના સામાવાળાને મૂળ પીટીશનરો / અહીંના અપીલકર્તાઓના દાવાઓનો વિરોધ કરવા માટે મજબૂર કરી શકાય નહીં.

૫૬. પરિણામ એ આવે છે કે રિટ પીટીશન ચુસ્ત અર્થમાં અબેટ થઈ હોવાના કારણે રદ થઈ શકે નહીં તેમ છતાં, મૃતક પીટીશનરો સામે રદ થયેલી ગણાશે, કારણ કે તેમના મૃત્યુ પછી લાંબા સમય સુધી, તેમના દાવો કરવાના અધિકારને

આગળ ધપાવવા માટે કોઈ આગળ આવ્યું નથી. લેટર્સ પેટન્ટ અપીલમાં ઉપાય મેળવવાનો અધિકાર પુનર્જીવિત કરી શકાય નહીં, કારણ કે મૃતક પીટીશનરો દ્વારા વાદગ્રસ્ત જમીનમાં હક્ક, અધિકાર અને હિતનો દાવો કરવા માટે અવેજીકરણ માંગવા રિટ કોર્ટ સમક્ષ ન આવવા અંગે અપીલકર્તાઓ, એટલે કે મૃતક પીટીશનર નં. ૩, ૪ અને ૫ ના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કોઈપણ ખુલાસો, વાજબી ખુલાસો તો દૂર રહ્યો, આપી શકાયો નથી.

૫૭. તમામ દ્રષ્ટિકોણથી, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ ચલાવવાપાત્ર નથી તેમ ઠરાવવાનું રહે છે અને ગેરસમજભરેલી હોવાના કારણે રદ થવાને પાત્ર છે. તદનુસાર, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮૫/૨૦૨૨ ગેરસમજભરેલી હોવાથી રદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬:

૫૮. રિટ કોર્ટ સમક્ષ મૂળ પીટીશનર નં. ૧ અને ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬ ના અપીલકર્તાઓના કેસ પર આવતાં, અમે શરૂઆતમાં જ નોંધી શકીએ છીએ કે સદરહુ પીટીશનરોએ મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમ પરશીભાઈ પટેલના ભત્રીજા હોવાનો દાવો કર્યો હતો. ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૭ હેઠળના ગણોત કેસમાં સદરહુ પીટીશનરો / અહીંના અપીલકર્તાઓની તરફેણમાં મામલતદાર, ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમોના કાળજીપૂર્વકના વાંચન પરથી, એ નોંધી શકાય છે કે

મૂળ પીટીશનર નં. ૧, એટલે કે પટેલ જયંતીભાઈ રામદાસભાઈએ રજિસ્ટર્ડ ગિફ્ટ ડીડ / વિલના આધારે વાદગ્રસ્ત જમીનના માલિક હોવાના નાતે (મૃતક પરશોત્તમભાઈ પરશીભાઈ પટેલના ગણોતમાં) પોતાના અધિકારનો દાવો કર્યો હતો.

૫૯. મામલતદાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૭.૧૨.૧૯૯૯ ના હુકમમાં સ્પષ્ટપણે નોંધવામાં આવ્યું છે કે તે કેસના અરજદાર નં. ૧, એટલે કે પટેલ જયંતીભાઈ રામદાસભાઈએ રજિસ્ટર્ડ ગિફ્ટ ડીડના આધારે માલિકીનો દાવો કર્યો હતો, જ્યારે અન્ય તમામ અરજદારોએ સદરહુ દસ્તાવેજના આધારે પોતાનો હિસ્સો હોવાનો દાવો કર્યો હતો.

૬૦. મામલતદાર સમક્ષની કાર્યવાહીમાં, અહીંના અરજદારો / મૂળ પીટીશનરોએ ગણોતિયા અને અન્ય લોકો સાથે મળીને સંયુક્ત કુટુંબ તરીકે વાદગ્રસ્ત જમીન ખેડતા હોવાનો દાવો પણ કર્યો હતો. મૂળ જમીનમાલિક, એટલે કે ચંદુલાલ દ્વારા આ દાવા સામે એવા કથન સાથે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમભાઈ પરશીભાઈ પટેલ સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા ન હતા અને તેઓ વણાદરા ખાતે ભાડાના મકાનમાં રહેતા હતા. એવો ભારપૂર્વક દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે પરશોત્તમભાઈનું ડભોઈ ખાતે પોતાનું મકાન હતું જેનો તેઓ પ્રસંગોપાત ઉપયોગ કરતા હતા. જમીનમાલિક દ્વારા મતદાર યાદી સાથે રહેઠાણનો પુરાવો રેકર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો હતો.

૬૧. મામલતદારના હુકમના વાંચન પરથી, અમે એ પણ નોંધી શકીએ છીએ કે મૂળ પીટીશનર નં. ૪, (મૃતક હરગોવિંદભાઈ કાશીભાઈ પટેલ) ની ઉલટતપાસ કરવામાં આવી હતી ત્યારે તેમણે નિવેદન આપ્યું હતું કે તેઓ ખેતીના ઓજારો બનાવવાનો વ્યવસાય કરતા હતા અને ખેતી સેવા પણ આપતા હતા. અંબાલાલ તેમના ભાઈ હતા અને અંબાલાલનું મકાન વણાદરા ખાતે આવેલું હતું અને તેમને મકાન નંબરની ખબર ન હતી, તથા તેના બે માળ છે કે નહીં તેની પણ જાણ ન હતી. અંબાલાલ વાઘોડિયા તાલુકાની શાળામાં નોકરી કરતા હતા અને સદરહુ હેતુ માટે અપ-ડાઉન કરતા હતા. અંબાલાલ મકાનના ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર પર રહેતા હતા અને હરગોવિંદભાઈ પટેલ તેમની સાથે રહેતા હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તમામ સાત ભાઈઓ સાથે રહેતા હતા, પરંતુ તેમને મકાન નંબરની જાણ ન હતી. વણાદરા ગામમાં પાંચ મકાનો આવેલા હતા અને તેમને મકાન નંબરોની જાણ ન હતી.

૬૨. ત્યાંના અરજદારોના વિજ્ઞાન વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા હતા, અને તેમના ઉત્તરાધિકારીઓ ત્યાંના અરજદારો, એટલે કે અહીંના મૂળ પીટીશનરો છે.

૬૩. મામલતદારે, જો કે, એવું ઠરાવ્યું હતું કે જમીનમાલિક વાદગ્રસ્ત જમીન પોતે ખેડતા હતા તે સાબિત કરી શક્યા નથી અને પુરાવા પરથી જણાયું હતું કે તેઓ જમીન ખેડતા ન હતા, પરંતુ ત્રીજી વ્યક્તિ મારફત ખેતી કરાવતા હતા અને

વણાદરા ગામમાં રહેતા ન હતા, અને તેથી ગણોતિયા શ્રી પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના વારસદારો જમીનનો કબજો મેળવવા હક્કદાર હતા, પરંતુ તેમણે એ પ્રશ્ન તરફ ધ્યાન આપ્યું ન હતું કે શું મૃતક ગણોતિયા એટલે કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના વારસદારો અને કુટુંબના સભ્યો હોવાનો દાવો કરતા અરજદારોને સંયુક્ત કુટુંબના સભ્યો કહી શકાય કે કેમ અથવા સંયુક્ત કુટુંબ તરીકે વાદગ્રસ્ત જમીન ખેડવાનો તેમનો કોઈ દાવો હતો કે કેમ.

૬૪. મામલતદારે પોતાની મેળે કોઈ તપાસ કર્યા વિના, સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા હોવા અંગે અને સંયુક્ત કુટુંબ તરીકે વાદગ્રસ્ત જમીન ખેડતા હોવા અંગેનું અરજદારોનું માત્ર નિવેદન નોંધીને અરજદારનો કેસ સ્વીકારી લેવામાં કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે. તદુપરાંત, અરજદાર નં. ૧ એ ગિફ્ટ ડીડના આધારે વાદગ્રસ્ત જમીનની પુનઃપ્રાપ્તિ માંગવાના અધિકારનો દાવો કર્યો હતો, જે ગિફ્ટ ડીડના અમલની તારીખ મામલતદારના હુકમમાં નોંધવામાં પણ આવી ન હતી.

૬૫. મૂળ અરજદાર નં. ૧ ની તરફેણમાં કરવામાં આવેલ ગિફ્ટ ડીડની તારીખ અંગે કોર્ટ દ્વારા પૂછવામાં આવતાં, જે મામલતદાર સમક્ષ સદરહુ પીટીશનર / અરજદારના દાવાનો આધાર હતો, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા માત્ર એટલો જ જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો કે અરજદાર નં. ૧ ની તરફેણમાં ગિફ્ટ ડીડ ગણોતિયાના મૃત્યુ પહેલાં કરવામાં આવી હતી, જેઓ તારીખ ૨૪.૦૪.૧૯૮૩

ના રોજ અવસાન પામ્યા હતા. ગિફ્ટ ડીડની નકલ પણ રેકર્ડ પર લાવવામાં આવી નથી.

૬૬. ગમે તે હોય, એ પણ નોંધનીય છે કે ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૨ટી ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ ગણોત સમાપ્ત કરવાની કાર્યવાહી માત્ર પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ સામે જ લાવવામાં આવી હતી અને સદરહુ ગણોતિયા પાસેથી વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૭૬ ના રોજ અહીંના પ્રમાણિત જમીનમાલિક / સામાવાળાને કબજો પુનઃસોંપવામાં આવ્યો હતો. સંયુક્ત કુટુંબના સભ્ય હોવાનો દાવો કરતા મૂળ ગણોતિયાના ભાઈઓ પૈકી કોઈ પણ સંયુક્ત કુટુંબના સભ્યો તરીકે ખેડૂત / ખેડનાર હોવાના પોતાના અધિકારનો દાવો કરીને સદરહુ કાર્યવાહીમાં જોડાયા ન હતા.

૬૭. તદુપરાંત, મૂળ ગણોતિયા એટલે કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ પાસેથી વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો લઈને જમીનમાલિકને પુનઃસોંપવામાં આવ્યા પછી, વાદગ્રસ્ત જમીનમાં કોઈપણ અધિકારની તબદીલી અથવા અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી દાખલ કરવાનો અધિકાર પણ, મૂળ ગણોતિયા દ્વારા ગિફ્ટ ડીડ / વિલ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હોય તો પણ, તે સદરહુ વ્યક્તિની તરફેણમાં કોઈ હક્ક, અધિકાર કે હિત પ્રદાન કરશે નહીં, કારણ કે ગિફ્ટ ડીડ /

વિલના અમલ સમયે, ગણોતિયા પોતે વાદગ્રસ્ત જમીનમાં કોઈ હક્ક, અધિકાર કે હિત ધરાવતા ન હતા.

૬૮. ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૨ટી(૩) હેઠળ ગણોત સમાપ્ત થયા બાદ અને તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૭૬ ના રોજ જમીનમાલિકને કબજો પુનઃસોંપાયા પછી વાદગ્રસ્ત જમીનમાં કોઈપણ અધિકારની તબદીલીનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી.

૬૯. હવે, પછીનો પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થશે કે શું મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલના ભત્રીજાઓ, એટલે કે મૂળ પીટીશનર નં. ૧ અને ૨, તેમના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળની અરજીના આધારે વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો મેળવવાના અધિકારના વારસાનો દાવો કરી શકે છે કે કેમ.

૭૦. પ્રશ્ન એ છે કે શું હિન્દુ વારસા અધિનિયમ હેઠળ વર્ગ-૨ ના વારસદારો હોવાના નાતે મૃતક ગણોતિયા એટલે કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ પાસેથી ગણોત વારસામાં મેળવ્યો હોવાના આધારે વર્ગ-૨ ના વારસદારો એટલે કે મૃતક ગણોતિયાના ભત્રીજાઓ દ્વારા કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી દાખલ કરવાનો કોઈ હયાત અધિકાર અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે કેમ.

૭૧. ગણોત અધિનિયમની કલમ ૨ ના ખંડ (પ), (૬), (૬સી), (૭એ), (૯), (૧૦એ), (૧૧), (૧૪) અને (૧૮) માં "ગણોતિયો", "સંયુક્ત

કુટુંબ", "ખેડવું", "જાતે ખેતી કરવી", "જમીન ધારણ કરવી", "જમીનધારક",
"વ્યક્તિ", "કાચમી ગણોતિયો", "સંરક્ષિત ગણોતિયો" ની વ્યાખ્યા આપવામાં
આવી છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:—

“(પ) "ખેડવું" તેના વ્યાકરણના રૂપો અને સજાતીય શબ્દપ્રયોગો સાથે
એટલે કે શારીરિક શ્રમ દ્વારા અથવા પશુઓ કે મશીનરીના સાધન દ્વારા
કૃષિ પેદાશ ઉગાડવા અથવા સુધારવાના હેતુ માટે જમીન ખેડવી અથવા
તેની માવજત કરવી, અથવા તેના પર કોઈપણ કૃષિ કામગીરી હાથ
ધરવી; અને "વણખેડાયેલ" શબ્દપ્રયોગનું અર્થઘટન તે મુજબ કરવામાં
આવશે. સ્પષ્ટીકરણ.—કોઈપણ જમીન પર ઘાસ કાપવાનો, અથવા
વૃક્ષોના ફળો કે અન્ય પેદાશો એકત્રિત કરવાનો કોન્ટ્રાક્ટ લેનાર વ્યક્તિ
માત્ર તે કારણસર જ આવી જમીન ખેડે છે તેમ ગણાશે નહીં;]

(ક) "જાતે ખેતી કરવી" એટલે પોતાના વતી જમીન ખેડવી—

(૧) પોતાના શ્રમ દ્વારા, અથવા

(૨) પોતાના કુટુંબના કોઈપણ સભ્યના શ્રમ દ્વારા, અથવા

(૩) રોકડમાં કે જીન્સમાં ચૂકવવાપાત્ર મજૂરી પરના રોકાયેલા શ્રમિકો
દ્વારા અથવા નોકરો દ્વારા, પરંતુ પાકના હિસ્સામાં નહીં, પોતાના અથવા
પોતાના કુટુંબના કોઈપણ સભ્યના અંગત નિરીક્ષણ હેઠળ.

[***]

[* * * * *]

સ્પષ્ટીકરણ ૧.—વિધવા અથવા સગીર, અથવા શારીરિક કે માનસિક
અસમર્થતા ધરાવતી વ્યક્તિ, અથવા સશસ્ત્ર દળોના સેવારત સભ્ય જાતે
જમીન ખેડે છે તેમ ગણવામાં આવશે જો આવી જમીન નોકરો દ્વારા,
અથવા રોકાયેલા શ્રમિકો દ્વારા, અથવા ગણોતિયાઓ મારફત ખેડવામાં
આવતી હોય.

સ્પષ્ટીકરણ ૨.— સંયુક્ત કુટુંબના કિસ્સામાં, જો આવા કુટુંબના
કોઈપણ સભ્ય દ્વારા જમીન ખેડવામાં આવે તો તે જાતે ખેતી કરવામાં
આવી હોવાનું ગણાશે, [અને સંયુક્ત કુટુંબ સિવાયના કુટુંબના કિસ્સામાં,

સંબંધિત વ્યક્તિના પતિ, અથવા કેસ મુજબ પત્ની અથવા તેના પર નિર્ભર તેના કોઈપણ વંશજ સિવાયની અન્ય વ્યક્તિ કુટુંબના સભ્ય ગણાશે નહીં.]

[* * * * *]

[* * * * *]

(કસી) માલિક અથવા ગણોતિયા તરીકે "જમીન ધારણ કરવી" નો અર્થ આ કલમના ખંડ (૨ડી) અને કલમ ૩૨એ, ૩૨બી, ૩૪ અને ૩૫ ના હેતુઓ માટે, કેસ મુજબ માલિક અથવા ગણોતિયા તરીકે જમીનનો કાયદેસર રીતે વાસ્તવિક કબજો હોવો તેવો થશે;

(જએ) "સંયુક્ત કુટુંબ" એટલે અવિભાજ્ય હિન્દુ કુટુંબ, અને અન્ય વ્યક્તિઓના કિસ્સામાં એવું જૂથ અથવા એકમ કે જેના સભ્યો રૂઢિ મુજબ મિલકતમાં અથવા રહેઠાણમાં સંયુક્ત હોય; (૯) "જમીનધારક" એટલે જમીનદાર, જાગીરદાર, સરંજામદાર, ઇનામદાર, તાલુકદાર, મલિક અથવા ખોત અથવા અગાઉ નિર્દિષ્ટ ન કરેલી કોઈપણ વ્યક્તિ કે જે જમીન ધારણ કરનાર હોય અથવા "જે જમીનમાં હિત ધરાવતી હોય અને જેને રાજ્ય સરકારે જમીનના વિસ્તાર અને મૂલ્ય અથવા તેમાંના તેના હિતોના આધારે આ અધિનિયમના હેતુ માટે જમીનધારક તરીકે જાહેર કરેલ હોય;

(૧૦એ) "કાયમી ગણોતિયો" એટલે એવી વ્યક્તિ— (એ) જે બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૫૫ (જે હવે પછી "સુધારા અધિનિયમ, ૧૯૫૫" તરીકે ઓળખાય છે) ના પ્રારંભના તુરંત પહેલાં,—

(૧) મુલગેનીદાર અથવા મીરાસદાર તરીકે જમીન ધારણ કરે છે; અથવા

(૨) રૂઢિ, કરાર અથવા અદાલતના હુકમનામા કે હુકમ દ્વારા કાયમી ધોરણે પટ્ટા પર જમીન ધારણ કરે છે; અથવા

(બી) જેના ગણોતનો પ્રારંભ અથવા મુદત પ્રાચીનતાના કારણે સંતોષકારક રીતે સાબિત થઈ શકતી નથી; અને તેમાં એવા ગણોતિયાનો સમાવેશ થાય છે કે જેનું નામ અથવા જેના હકના પુરોગામીનું નામ સુધારા અધિનિયમ, ૧૯૫૫ ના પ્રારંભના તુરંત પહેલાં હક્કપત્રકમાં અથવા કોઈપણ જાહેર રેકર્ડમાં અથવા અન્ય કોઈપણ મહેસૂલી રેકર્ડમાં કાયમી ગણોતિયા તરીકે નોંધાયેલું હોય];

(૧૧) "વ્યક્તિ" માં [સંયુક્ત] [* *] કુટુંબનો સમાવેશ થાય છે;

(૧૪) "સંરક્ષિત ગણોતિયો" એટલે એવી વ્યક્તિ જેને [કલમ ૪એ હેઠળ] સંરક્ષિત ગણોતિયા તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હોય;

(૧૮) "ગણોતિયો" એટલે એવી વ્યક્તિ કે જે પટ્ટા પર જમીન ધારણ કરે છે અને તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે—

(એ) એવી વ્યક્તિ જેને કલમ ૪ હેઠળ ગણોતિયો ગણવામાં આવી હોય;

(બી) એવી વ્યક્તિ જે સંરક્ષિત ગણોતિયો હોય; અને

(સી) એવી વ્યક્તિ જે કાયમી ગણોતિયો હોય;

[(ડી) એવી વ્યક્તિ કે જેણે નિયુક્ત દિવસ પછી પરંતુ નિર્દિષ્ટ તારીખ પહેલાં કોઈપણ સમયે કોઈપણ જમીન સંબંધિત પોતાના ગણોતનો ત્યાગ કર્યા પછી, નિર્દિષ્ટ તારીખ સુધી જમીનમાલિકની સંમતિથી અથવા સંમતિ વિના આવી જમીનનો વાસ્તવિક કબજો ચાલુ રાખ્યો હોય, અથવા ચાલુ રાખ્યો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હોય;]

અને "જમીનમાલિક" શબ્દનું અર્થઘટન તે મુજબ કરવામાં આવશે;]"

૭૨. પ્રકરણ ૨ માં કલમ ૪ જોગવાઈ કરે છે કે કોઈપણ વ્યક્તિની માલિકીની કોઈપણ જમીન કાયદેસર રીતે ખેડતી વ્યક્તિ ગણોતિયો ગણાશે, જો આવી જમીન માલિક દ્વારા જાતે ખેડવામાં આવતી ન હોય અથવા જો આવી વ્યક્તિ નીચે મુજબની ન હોય:—

"૪. XXXX

(એ) માલિકના કુટુંબના સભ્ય; અથવા

(બી) રોકડમાં કે જીન્સમાં ચૂકવવાપાત્ર મજૂરી પરનો નોકર પરંતુ પાકના હિસ્સામાં નહીં અથવા માલિક કે માલિકના કુટુંબના કોઈપણ સભ્યના અંગત નિરીક્ષણ હેઠળ જમીન ખેડતો રોકાયેલ શ્રમિક, અથવા

(સી) કબજાવાળા ગીરોદાર”

૭૩. કલમ જઅે સંરક્ષિત ગણોતિયો કોણ હોઈ શકે તે અંગે જોગવાઈ કરે છે. પ્રકરણ ૩ ના બીજા ભાગમાં સમાવિષ્ટ કલમ ૩૨ જણાવે છે કે ગણોતિયાએ ખેડૂત દિને, એટલે કે ૧ એપ્રિલ ૧૯૫૭ ના રોજ, સદરકુ દિવસે તેના પર રહેલા તમામ બોજાઓથી મુક્ત રીતે જમીનમાલિક પાસેથી જમીન ખરીદી લીધી હોવાનું ક્યારે ગણાશે, જો:—

“૩૨. x x x x

(એ) આવો ગણોતિયો તેનો કાયમી ગણોતિયો હોય અને જાતે જમીન ખેડતો હોય;

(બી) આવો ગણોતિયો કાયમી ગણોતિયો ન હોય પરંતુ પટ્ટા પર આપેલી જમીન જાતે ખેડતો હોય; અને

(૧) જમીનમાલિકે કલમ ૩૧ હેઠળ તેનો ગણોત હક્ક સમાપ્ત કરવાની નોટિસ આપી ન હોય; અથવા

(૨) કલમ ૩૧ હેઠળ નોટિસ આપવામાં આવી હોય, પરંતુ જમીનમાલિકે જમીનનો કબજો મેળવવા માટે કલમ ૨૯ હેઠળ ૩૧ માર્ચ, ૧૯૫૭ ના રોજ અથવા તે પહેલાં મામલતદારને અરજી કરી ન હોય; અથવા

(૩) જમીનમાલિકે કલમ ૧૪ માં નિર્દિષ્ટ કરેલા કોઈપણ કારણોસર તેનો ગણોત હક્ક સમાપ્ત કર્યો ન હોય, અથવા ગણોત હક્ક તે રીતે સમાપ્ત કર્યો હોય પરંતુ જમીનનો કબજો મેળવવા માટે કલમ ૨૯ હેઠળ ૩૧ માર્ચ, ૧૯૫૭ ના રોજ અથવા તે પહેલાં મામલતદારને અરજી કરી ન હોય: ...”

૭૪. કલમ ૩૨ ની પેટા-કલમ (૧બી) એવી પરિસ્થિતિમાં લાગુ પડે છે જ્યારે ગણોતિયો નિયુક્ત દિવસે, એટલે કે ૧૫.૦૬.૧૯૫૫ ના રોજ જમીનનો કબજો ધરાવતો હતો, અને જેણે કલમ ૨૯ અથવા અધિનિયમની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીત સિવાય, નિર્દિષ્ટ દિવસ પહેલાં કોઈપણ સમયે જમીનમાલિક દ્વારા બેદખલ થવાને કારણે આવી જમીનનો કબજો ગુમાવ્યો હોય. આવો ગણોતિયો કલમ ૩૨(૧બી) હેઠળની કાર્યવાહીમાં, કેસ મુજબ જમીન અથવા તેના ભાગની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે હક્કદાર બનશે.

૭૫. કલમ ૩૨ ની પેટા-કલમ (૧બી) નો બીજો પરંતુક વધુમાં નીચે મુજબ વંચાય છે:—

“૩૨ x x x x

પરંતુ x x x x x

(૧એ) x x x x

(૧બી) જ્યાં

પરંતુ વધુમાં કે—

(૧) જો ગણોતિયો આવી નિર્ધારિત મુદતની અંદર આવું બાંચધરીપત્ર આપવામાં નિષ્ફળ જાય, અથવા જો ગણોતિયો આવું બાંચધરીપત્ર આપ્યા પછી ગણોત અથવા જમીનનો કબજો સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરે, તો જે જમીનનો કબજો જમીનમાલિક અથવા કેસ મુજબ તેના હિતના ઉત્તરાધિકારી આ પેટા-કલમ હેઠળ પોતાની પાસે રાખવા હક્કદાર નથી; અથવા

(૨) જો ગણોતિયો આવું બાંધધરીપત્ર આપે છે અને આવો ગણોત અથવા જમીનનો કબજો સ્વીકારે છે, તો ખંડ (૧) માં સંદર્ભિત જમીનનો એવો ભાગ કે જેની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે ગણોતિયો પ્રથમ પરંતુક હેઠળ

હક્કદાર ન હોય, તે તમામ બોજાઓમાંથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે, અને કલમ ૩૨(૧) ની પેટા-કલમ (૨) માં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે.”

૭૬. તેનું કાળજીપૂર્વકનું વાંચન સૂચવે છે કે જો ગણોતિયો જે જમીનનો કબજો અથવા પુનઃપ્રાપ્તિ માંગી રહ્યો હોય તે જમીનની જાતે ખેતી કરવાનું લેખિત બાંધધરીપત્ર આપવામાં નિષ્ફળ જાય અને જો આવું બાંધધરીપત્ર આપ્યા પછી, તે ગણોત અથવા જમીનનો કબજો સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરે, તો તેના હિતના ઉત્તરાધિકારી પેટા-કલમ (૧બી) હેઠળ કબજો રાખવા હક્કદાર રહેશે નહીં અને આવી સ્થિતિમાં જમીન તમામ બોજાઓમાંથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે અને કલમ ૩૨(બી) ની પેટા-કલમ (૨) માં દર્શાવેલ રીતે તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે.

૭૭. કલમ ૩૨ ની પેટા-કલમ (૧બી) ના બીજા પરંતુકનું સ્પષ્ટીકરણ હિતના ઉત્તરાધિકારી કોણ હોઈ શકે તે અંગે વધુ સ્પષ્ટતા આપે છે, જેનો અર્થ એવી વ્યક્તિ થાય છે જે વસિયતી નિકાલ દ્વારા અથવા મૃત્યુ પર વારસા દ્વારા હિત પ્રાપ્ત કરે છે.

૭૮. હાલના કેસની હકીકતોમાં, ઉપર નોંધેલી જોગવાઈઓ પૈકી કોઈ પણ લાગુ પડશે નહીં, કારણ કે જમીનમાલિકે કલમ ૩૨ટી હેઠળની કાર્યવાહીમાં વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો મેળવ્યો હતો, જે જાત ખેતી માટે ગણોત સમાપ્ત કરવાના પ્રમાણિત જમીનમાલિકના ચોક્કસ અધિકારને માન્યતા આપે છે. આપણા હેતુઓ માટે સુસંગત કલમ ૩૨ટી નીચે મુજબ વંચાય છે:—

“૩૨ટી. જાત ખેતી માટે ગણોત સમાપ્ત કરવાનો પ્રમાણિત જમીનમાલિકનો વિશેષ અધિકાર.—

(૧) કલમ ૩૧ થી ૩૧બી (બંને સહિત) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં પરંતુ આ કલમની જોગવાઈઓને આધીન રહીને પ્રમાણિત જમીનમાલિક, પેટા-કલમ (૩) માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ નોટિસ આપીને અને કબજા માટે અરજી કરીને, બાકાત રાખેલા ગણોતિયાને તેના દ્વારા પટ્ટા પર આપેલી કોઈપણ જમીનનો ગણોત હક્ક સમાપ્ત કરી શકે છે, જો તેને જાતે ખેતી કરવા માટે આવી જમીનની શુદ્ધ બુદ્ધિપૂર્વકની જરૂરિયાત હોય.

(૨) (એ) કલમ ૩૧ ની પેટા-કલમ (૨) અનુસાર તેના દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈપણ અરજી તે જ ગણોતના સંબંધમાં હોવા છતાં પ્રમાણિત જમીનમાલિક દ્વારા પેટા-કલમ (૩) હેઠળ નોટિસ આપી શકાશે અને અરજી કરી શકાશે—

(૧) બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ (ગુજરાત એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૦ (જે હવે પછી આ કલમમાં “પ્રારંભ તારીખ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ના પ્રારંભની તારીખે મામલતદાર સમક્ષ અથવા કલેક્ટર સમક્ષ અપીલમાં અથવા ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ રિવિઝનમાં પેન્ડિંગ હોય અથવા

(૨) પ્રારંભ તારીખ પહેલાં મામલતદાર દ્વારા અથવા કલેક્ટર દ્વારા અપીલમાં અથવા ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રિવિઝનમાં નામંજૂર કરવામાં આવી હોય.

(બી) આવી કોઈપણ પેન્ડિંગ અરજી પ્રારંભ તારીખે અબેટ થયેલી ગણાશે.

(૩) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ આપવાની જરૂરી નોટિસ લેખિતમાં હશે અને ૩૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૧ ના રોજ અથવા તે પહેલાં ગણોતિયા પર તેની બજવણી કરવામાં આવશે અને તેની એક નકલ તે જ સમયે મામલતદારને મોકલવામાં આવશે. ત્યારબાદ જમીનના કબજા માટેની અરજી ૩૧ માર્ચ, ૧૯૬૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં કલમ ૨૯ હેઠળ મામલતદારને કરવામાં આવશે:

પરંતુ જ્યાં જમીનમાલિકે તે માટે નિર્ધારિત અથવા નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની અંદર કલમ ૮૮સી ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ પ્રમાણપત્ર માટે અરજી કરી હોય પરંતુ ૩૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૧ પહેલાં તેને કોઈ પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં આવ્યું ન હોય, તો તે કલમ ૮૮સી ની પેટા-કલમ (૪) હેઠળ તેને પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં આવે તે તારીખથી ત્રણ મહિના પૂરા થાય તે પહેલાં આવી નોટિસ આપી શકે છે અને જમીનના કબજા માટે અરજી કરી શકે છે.

(૪) જ્યાં પ્રમાણિત જમીનમાલિક નીચેની શ્રેણીઓ પૈકીની એક હોય, એટલે કે:—

(એ) સગીર,

(બી) વિધવા,

[* * * * *] અથવા

(ડી) શારીરિક કે માનસિક અસમર્થતા ધરાવતી વ્યક્તિ, તો જો તેણે પેટા-કલમ (૧) અને (૩) દ્વારા જરૂરી નોટિસ ન આપી હોય અને અરજી ન કરી હોય, તો આવી નોટિસ આપી શકાશે અને આવી અરજી કરી શકાશે —

(એ) જમીનમાલિક દ્વારા તે તારીખથી એક વર્ષની અંદર કે જે તારીખે—

(૧) શ્રેણી (એ) ના કિસ્સામાં તે પુખ્ત વય પ્રાપ્ત કરે;

[* * * * *]

(૩) શ્રેણી (ડી) ના કિસ્સામાં તે આવી શારીરિક કે માનસિક અસમર્થતામાંથી મુક્ત થાય; અને

(બી) વિધવાના કિસ્સામાં, જમીનમાં વિધવાનું હિત સમાપ્ત થાય તે તારીખથી એક વર્ષની અંદર હકના ઉત્તરાધિકારી દ્વારા:

પરંતુ જ્યાં આવી શ્રેણીની વ્યક્તિ સંયુક્ત કુટુંબની સભ્ય હોય, ત્યાં આ પેટા-કલમની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં જો સંયુક્ત કુટુંબનો ઓછામાં ઓછો એક સભ્ય આ પેટા-કલમમાં ઉલ્લેખિત શ્રેણીઓની બહાર હોય સિવાય કે સંયુક્ત કુટુંબમાં આવી વ્યક્તિનો હિસ્સો ૩૧ માર્ચ, ૧૯૫૮ પહેલાં હદનિશાનથી અલગ કરવામાં આવ્યો હોય અને મામલતદારને તપાસ પર સંતોષ થાય કે જમીનનું ક્ષેત્રફળ, આકારણી, વર્ગીકરણ અને મૂલ્યને ધ્યાનમાં રાખીને, સમગ્ર સંયુક્ત કુટુંબની મિલકતમાં તે વ્યક્તિના હિસ્સાના સમાન પ્રમાણમાં જમીનમાં આવી વ્યક્તિનો હિસ્સો અલગ કરવામાં આવ્યો છે, અને મોટા પ્રમાણમાં નથી.

(૫) આ કલમ હેઠળ ગણોત સમાપ્ત કરવાનો પ્રમાણિત જમીનમાલિકનો અધિકાર નીચેની શરતોને આધીન રહેશે, એટલે કે:—

(એ) જો બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ (ગુજરાત એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૦ ના પ્રારંભ પહેલાં, જમીનમાલિકે કલમ ૩૧ હેઠળ અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળ તે જ ગણોતિયા દ્વારા ધારણ કરાયેલી કોઈપણ જમીનનો ગણોત હક્ક જાતે ખેતી કરવા માટે અથવા બિન-ખેતીના ઉપયોગ માટે તેની જરૂર હોવાના આધારે પહેલેથી જ સમાપ્ત કર્યો હોય અને કબજો લીધો હોય, તો તે પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈઓ હેઠળ ગણોત સમાપ્ત કરવા હક્કદાર રહેશે નહીં;

(બી) બોમ્બે પ્રિવેન્શન ઓફ ફ્રેગમેન્ટેશન એન્ડ કોન્સોલિડેશન ઓફ હોલિંડિંગ્સ એક્ટ, ૧૯૪૭ માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, જમીનમાલિક પટ્ટા પર આપેલી જમીનના અડધા ક્ષેત્રફળ સુધીનો કબજો લેવા હક્કદાર રહેશે:

પરંતુ જો જમીનમાલિક દ્વારા પેટા-કલમ (૩) અથવા (૪) અનુસાર મામલતદારને કબજા માટે અરજી કરવામાં આવે તે તારીખે—

(૧) જમીનમાલિક અન્ય કોઈપણ જમીન જાતે ખેડતો ન હોય અથવા અડધા આર્થિક હોલિંડિંગ કરતાં ઓછી અન્ય જમીન જાતે ખેડતો હોય, અને

(૨) ગણોતિયો અડધા આર્થિક હોલિંડિંગ કરતાં વધુ અન્ય જમીન જાતે ખેડતો હોય અને ચાલુ રાખવા હક્કદાર હોય, તો જમીનમાલિક પટ્ટા પર આપેલી સમગ્ર જમીનનો કબજો લેવા હક્કદાર રહેશે;

(સી) પટ્ટા પર આપેલી જમીન ૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૨ ના રોજ અને ત્યારપછી પ્રારંભ તારીખ સુધી હક્કપત્રકમાં અથવા કોઈપણ જાહેર રેકર્ડમાં કે સમાન મહેસૂલી રેકર્ડમાં જમીનમાલિક પોતે અથવા તેના કોઈપણ પૂર્વજોના નામે ચાલતી હોય, પરંતુ અન્ય કોઈ પુરોગામીના નામે નહીં કે જેમની પાસેથી સોંપણી કે કોર્ટ વેચાણ દ્વારા અથવા અન્યથા હક મેળવ્યો હોય, અથવા જે સંયુક્ત કુટુંબના જમીનમાલિક સભ્ય હોય તે કુટુંબના નામે ચાલતી હોય;

(ડી) જો કલમ ૮૮ડી ની પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (જ) હેઠળ અરજી કરવામાં આવી હોય અને નામંજૂર કરવામાં આવી ન હોય, તો જમીનમાલિક જમીનનો કબજો મેળવવા હક્કદાર રહેશે નહીં.

(ડ) આ કલમ હેઠળ ગણોત સમાપ્ત થયા પછી ગણોતિયા પાસે રહેલી કોઈપણ જમીનનો ગણોત હક્ક ત્યારબાદ કોઈપણ સમયે જમીનમાલિકને જાત ખેતી માટે શુદ્ધ બુદ્ધિપૂર્વક તે જમીનની જરૂર છે તેવા કારણસર ફરીથી સમાપ્ત થવાને પાત્ર રહેશે નહીં.

(૭) જો, આ કલમ હેઠળ ગણોત સમાપ્ત થવાના પરિણામે પટ્ટા પર આપેલી જમીનનો કોઈપણ ભાગ ગણોતિયા પાસે રહે છે, તો ગણોતિયા પાસે રહેલી જમીનના ક્ષેત્રફળના પ્રમાણમાં નિર્ધારિત રીતે ભાડું વહેંચવામાં આવશે.”

૭૯. જાત ખેતી માટે પ્રમાણિત જમીનમાલિક તરીકે ગણોત સમાપ્ત કરવા માટે જમીનમાલિક દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૫૬/૧૯૭૧ માં આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૨.૦૮.૧૯૭૬ ના હુકમને અનુસરીને કલમ ૩૨ટી ની જોગવાઈઓ અનુસાર તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૭૬ ના રોજ કબજાની સોંપણી સાથે તેના તાર્કિક અંત સુધી પહોંચી ગઈ છે, જે હુકમ આખરી બની ગયો છે.

૮૦. મૂળ ગણોતિયા એટલે કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલ, જેમણે હાઈકોર્ટ સુધી કાર્યવાહી લડી હતી, તેઓ તારીખ ૨૪.૦૪.૧૯૮૩ ના રોજ અવસાન પામ્યા હતા. મૂળ પીટીશનરોના કથિત વારસદારોએ મૂળ ગણોતિયાના મૃત્યુના પાંચ વર્ષ પછી વર્ષ ૧૯૮૮ માં ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી, એવા આધાર પર કે જમીનમાલિક કલમ ૩૨ટી હેઠળની નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ હેતુ માટે વાદગ્રસ્ત જમીનનો ઉપયોગ કરી રહ્યા ન હતા અને મૂળ પીટીશનરો / અરજદારો મૂળ ગણોતિયાના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ હોવાના નાતે, ગિફ્ટ ડીડ દ્વારા અધિકાર વારસામાં મેળવીને અને ગણોતિયાના સંયુક્ત કુટુંબના સભ્યો હોવાના નાતે, કલમ ૩૭ હેઠળ ચલાવવામાં આવેલી સદરહુ કાર્યવાહીમાં કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે હક્કદાર છે.

૮૧. મૂળ પીટીશનર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૪૦ ની જોગવાઈઓ પર ભારે આધાર રાખતાં એવી રજૂઆત કરી હતી કે ગણોત હક્ક વારસદારો એટલે કે અરજદારો / મૂળ પીટીશનરો પર આવી મળ્યો હતો અને મૂળ ગણોતિયાના મૃત્યુ સાથે ગણોત સમાપ્ત થવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી.

૮૨. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૩૭(૧એ) કલમ ૩૨ટી હેઠળ ગણોત સમાપ્ત થયા પછી જમીનમાલિક દ્વારા જે જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો

હોય તે જમીનમાં 'હિત ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ' ને પણ સદરહુ જોગવાઈ મુજબ કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે કાર્યવાહી શરૂ કરવાની પરવાનગી આપે છે.

૮૩. કલમ ૩૭ ની પેટા-કલમ (૧) અને પેટા-કલમ (૧એ) ના વાંચન પરથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પેટા-કલમ (૧એ) એ પેટા-કલમ (૧) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓનો વિસ્તાર છે, જ્યાં માત્ર તે જ ગણોતિયાને પુનઃપ્રાપ્તિ માંગવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે જેનો ગણોત હક્ક જમીનમાલિક દ્વારા કલમ ૩૨ટી હેઠળ સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

૮૪. કલમ ૩૭ ની પેટા-કલમ (૧એ) માં વપરાયેલા "આવી જમીનમાં હિત ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ" શબ્દો ધારાસભાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ કરે છે કે મૃતક ગણોતિયાના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ પણ એવી રજૂઆત કરતી અરજી કરીને પુનઃપ્રાપ્તિ માંગી શકે છે કે જમીનમાલિક ગણોતિયાને કલમ ૩૨ટી હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા કોઈપણ હેતુ માટે જમીનનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.

૮૫. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કલમ ૩૭ ની પેટા-કલમ (૧એ) હેઠળની કાર્યવાહીમાં જમીનમાલિક વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલી જાહેરાત સાથે, જમીનની તબદીલી અમાન્ય ગણાશે અને તબદીલી મેળવનાર / જમીનમાલિક અનધિકૃત રીતે જમીન પર કબજો ધરાવતા હોવાનું માનવામાં આવશે.

૮૬. એકવાર આવો હુકમ પસાર થઈ જાય પછી, જમીનમાલિકે જે ગણોતિયાનો ગણોત હક્ક સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો તેને તે જ નિયમો અને શરતો પર જમીનનો કબજો સોંપવા માટે લેખિતમાં ઓફર કરવાની ફરજ રહેશે કે જે શરતો પર તેની સમાપ્તિ પહેલાં ગણોત ધારણ કરવામાં આવ્યું હતું.

૮૭. જો આવી ઓફર મળ્યાના ત્રણ મહિનાની અંદર, ગણોતિયો આવી ઓફર સ્વીકારે, તો જમીનમાલિકે ગણોતિયાને જમીનનો કબજો તુરંત જ પુનઃસોંપવો પડશે અને માત્ર એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં ગણોતિયો લેખિતમાં ઇનકાર કરે અથવા ગણોત સ્વીકારવામાં નિષ્ફળ જાય, તો આવી નિહિત થવાની તારીખે તેના પર કાયદેસર રીતે રહેલા તમામ બોજાઓમાંથી મુક્ત થઈને જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે. કલમ ૩૭ ની પેટા-કલમ (૩) રજૂ કરીને, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પેટા-કલમ (૧) અથવા (૧બી) મુજબ ગણોતિયાને જમીનનો કબજો પુનઃસોંપવામાં જમીનમાલિક તરફથી નિષ્ફળતાના પરિણામો ત્યાં પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે, જે બેદખલીના કારણે ગણોતિયાને થયેલા નુકસાન માટે મામલતદાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તે મુજબ ગણોતિયાને ચૂકવવાપાત્ર વળતરના રૂપમાં છે.

૮૮. ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૯ પણ અમારી સમક્ષ એ રજૂઆત કરવા માટે મૂકવામાં આવી છે કે સદરહુ જોગવાઈ વાજબી સમયની અંદર કલમ ૩૭ હેઠળના પુનઃપ્રાપ્તિના હુકમનું પાલન કરવામાં જમીનમાલિક તરફથી

કોઈપણ નિષ્ફળતા બદલ જમીનનો તાત્કાલિક કબજો મેળવવા અને મામલતદાર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે તે મુજબ વળતર વસૂલ કરવા માટે પગલાં લેવાનો મામલતદારને આદેશ પણ આપે છે.

૮૯. ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ રજૂ કરતાં, એવી ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોઈપણ ગણોતિયાનો (કાયમી ગણોતિયા સિવાયના) ગણોત હક્ક ગણોતિયાના મૃત્યુથી સમાપ્ત થશે નહીં અને મૃતક ગણોતિયાના એવા વારસદાર અથવા વારસદારો માટે કે જેઓ ગણોત ચાલુ રાખવા તૈયાર હોય, જમીનમાલિકે તે જ નિયમો અને શરતો પર ગણોત ચાલુ રાખ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે કે જે શરતો પર આવો ગણોતિયો તેના મૃત્યુ સમયે તેને ધારણ કરતો હતો. આમ, એવી રજૂઆત છે કે કલમ ૪૦ ગણોતિયાના મૃત્યુ પછી પણ ગણોત ચાલુ રાખવાની પરિકલ્પના કરે છે.

૯૦. વિદ્વાન સિંગલ જજે સદરહુ જોગવાઈનું ખોટું અર્થઘટન કર્યું છે, જ્યારે એમ કહ્યું કે પીટીશનરો ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ નો આશરો લઈ શક્યા ન હોત કારણ કે સદરહુ જોગવાઈ ગણોતિયાના મૃત્યુ પછી ગણોત ચાલુ રાખવા સંબંધિત એક અલગ ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરે છે અને, પ્રસ્તુત કેસમાં, ગણોતિયાનો ગણોત હક્ક તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કલમ ૩૨ટી હેઠળ પહેલેથી જ સમાપ્ત થઈ ગયો હતો, જે સમાપ્તિ ગણોતિયાના મૃત્યુ સુધી ચાલુ રહી હતી.

૯૧. તેથી, કલમ ૪૦ માં વિચાર્યા મુજબ ગણોત ચાલુ રાખવાનો અને કાયદેસરના વારસદારો પર તે આવી મળવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી.

૯૨. એવી રજૂઆત છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજનું આ અવલોકન **સાવલીરામ ગોતીરામ તેલી (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત કાયદાની તદ્દન અજ્ઞાનતામાં છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સુપ્રીમ કોર્ટે તેમાં જમીનમાલિકના એ કેસને ફગાવી દીધો હતો કે ગણોતિયાના મૃત્યુ સાથે, તેનો ગણોત હક્ક સમાપ્ત થઈ ગયો હતો અને તેથી, ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ ની વૈધાનિક જોગવાઈઓ હેઠળ અગાઉના ગણોતિયાના વારસદારોને આવા કોઈ અધિકારો તબદીલ થઈ શકે નહીં.

૯૩. **સાવલીરામ ગોતીરામ તેલી (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેતાં, એટલું નોંધવું પૂરતું છે કે સદરહુ કેસમાં, જ્યારે મામલતદાર દ્વારા સુઓ મોટો કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ત્યારે ગણોત અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ શાસિત ગણોતિયાના વારસદારો દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧બી) ની જોગવાઈઓ હેઠળ જમીનનો કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાનો દાવો કરવા માટે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. મામલતદાર, ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલે ગણોતિયાના વારસદારોની તરફેણમાં ઠરાવ્યું હતું અને સામાવાળા જમીનમાલિક પાસેથી જમીનનો કબજો પુનઃસોંપવાનો હુકમ કર્યો હતો. જો કે, હાઈકોર્ટે વિપરીત અભિપ્રાય અપનાવીને

એવું ઠરાવ્યું હતું કે આવી કાર્યવાહી માત્ર સંબંધિત ગણોતિયા માટે જ ચલાવવાપાત્ર હતી, તેના વારસદારો માટે નહીં.

૯૪. મૂળ ગણોતિયાના વારસદારોનો એવો કેસ હતો કે ગણોતિયો નિયુક્ત તારીખે એટલે કે ૧૫.૦૬.૧૯૫૫ ના રોજ તેમાંની જમીનોનો કબજો ધરાવતો હતો, અને અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના યોગ્ય હુકમ સિવાય અન્યથા ખેડૂત દિન એટલે કે ૦૧.૦૪.૧૯૫૭ પહેલાં જમીનમાલિક દ્વારા તેને બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો. ગણોતિયાને બેદખલ કર્યા પછી, જમીનમાલિક થોડા સમય માટે જમીનનો કબજો ધરાવતો રહ્યો હતો અને વધારાના મામલતદારે કલમ ૩૨(૧બી) હેઠળ એવા આધારે સુઓ મોટો કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી કે ગણોતિયો નિયુક્ત તારીખે જમીનનો કબજો ધરાવતો હતો અને યોગ્ય કાનૂની પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના જમીનમાલિક દ્વારા ખેડૂત દિન પહેલાં તેને બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને વાદગ્રસ્ત જમીનો ત્યારબાદ જમીનમાલિકો અથવા તેમના હિતના ઉત્તરાધિકારીઓના કબજામાં હતી, અને તેથી, તે દરમિયાન ગણોતિયાનું અવસાન થયું હોવા છતાં, જમીનમાલિકો અથવા તેમના ઉત્તરાધિકારીઓ ગણોતિયાના વારસદારોને જમીનનો કબજો પુનઃસોંપવા માટે જવાબદાર હતા.

૯૫. **સાવલીરામ ગોતીરામ તેલી (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તપાસવામાં આવેલો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ હતો કે શું મૂળ ગણોતિયાના વારસદારોના

લાભ માટે ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧બી) હેઠળની કાર્યવાહી ચલાવવાપાત્ર હોઈ શકે કે કેમ.

૯૬. આ સંદર્ભમાં, કલમ ૩૨(૧બી) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતાં અને તેમાંના સ્પષ્ટીકરણની નોંધ લેતાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે એકવાર કલમ ૩૨(૧બી) ની ચાર શરતો પૂરી થઈ જાય પછી, કલમ ૨૯ માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, તપાસ હાથ ધરવા અને આવી જમીન જમીનમાલિક અથવા તેના હિતના ઉત્તરાધિકારીના કબજામાંથી લઈને ગણોતિયાને પુનઃસોંપવાનો નિર્દેશ આપવાની વૈધાનિક ફરજ મામલતદાર પર કાં તો સુઓ મોટો અથવા ગણોતિયાની અરજી પર લાદવામાં આવે છે.

૯૭. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે એકવાર આવું થાય પછી, અધિનિયમની કલમ ૩૨એ થી ૩૨આર ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે અને સંબંધિત ગણોતિયાને જે તારીખે જમીન પુનઃસોંપવામાં આવે તે તારીખે તેને જમીનનો માનિત ખરીદનાર જાહેર કરવામાં આવશે.

૯૮. સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે સદરહુ કેસમાં કોઈ વિવાદ ન હતો કે કલમ ૩૨(૧બી) ની તમામ શરતો ગણોતિયા દ્વારા પૂરી કરવામાં આવી હતી, અને એકવાર એ સાબિત થઈ ગયું કે મૂળ ગણોતિયો નિયુક્ત તારીખે એટલે કે ૧૫.૦૬.૧૯૫૫ ના રોજ જમીનનો કબજો ધરાવતો હતો અને કલમ ૨૯ ની પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના જમીનમાલિક દ્વારા ખેડૂત દિન

એટલે કે ૦૧.૦૪.૧૯૫૭ પહેલાં તેને બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો, તો જમીન ભલે જમીનમાલિકના કબજામાં રહી હોય, પરંતુ મામલતદાર તેને ગણોતિયાને પુનઃસોંપવા માટે બંધાયેલા છે.

૯૯. વધુમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૩૨(૧બી) નું સ્પષ્ટીકરણ પણ જમીનમાલિકના હિતના ઉત્તરાધિકારીને સદરહુ કલમ હેઠળ અગાઉના ગણોતિયાના દાવા માટે જવાબદાર બનાવવા માટે ઘડવામાં આવ્યું હતું. જો કે, ગણોતિયાના વારસદારો માટે આવી કોઈ આવશ્યકતા નથી, કારણ કે ગણોતિયો પોતે વ્યથિત પક્ષકાર હોવાના નાતે કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની કાર્યવાહીનું સમર્થન કરતો હોય, અથવા જો તે દરમિયાન તેનું મૃત્યુ થાય અને તેના ગણોત હક્કો અધિનિયમની કલમ ૪૦ હેઠળ તેના વારસદારોને તબદીલ થાય, તો તેના વારસદારો પોતાના અધિકારથી વૈધાનિક ગણોતિયા બનશે અને જમીનમાલિક અથવા તેના હિતના ઉત્તરાધિકારી સામે કલમ ૩૨(૧બી) ની જોગવાઈઓનો આશરો લઈ શકે છે.

૧૦૦. કેસની ઉપરોક્ત નોંધેલી હકીકતો અને સંજોગોના સંદર્ભમાં, ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ ની જોગવાઈ પર વિચારણા કરીને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ સ્પષ્ટપણે ભૂલમાં હતા જ્યારે તેમણે ઠરાવ્યું હતું કે અગાઉના ગણોતિયાના વારસદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી

કલમ ૩૨(૧બી) હેઠળની અરજી સદરહુ કલમ લાગુ પડવાની તમામ વૈધાનિક શરતો સંતોષાયેલી હોવા છતાં ચલાવી શકાય નહીં.

૧૦૧. આમ, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ગણોત અધિનિયમ હેઠળ, ગણોતિયાઓ ખેડૂત દિને જમીનના માનિત ખરીદનાર બનશે, અને એવા સંજોગોમાં કે જ્યાં અગાઉના ગણોતિયાને ખેડૂત દિન એટલે કે ૦૧.૦૪.૧૯૫૭ પહેલાં ગેરકાયદેસર રીતે બેદખલ કરવામાં આવ્યા હતા, ત્યાં પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય છે કે તે અંગે શું કરવું જોઈએ અને તે જ કારણ છે કે ધારાસભાએ આવા બેદખલ કરાયેલા ગણોતિયાને કલમ ૩૨(૧બી) માં નિર્ધારિત શરતો સંતોષીને જમીનમાલિક પાસેથી કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે અરજી કરવાની સુધરવાની તક (લોકસ પેનિટેન્શિયા) આપી હતી, અને એકવાર તે શરતો સંતોષાઈ જાય પછી, જ્યાં સુધી ગણોતવાળી જમીનનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ગણોતિયાની મિલકત સંપૂર્ણ માલિકીમાં વિસ્તૃત થઈ જશે.

૧૦૨. તે અગાઉના ગણોતિયાની મિલકતમાં રહેલો એક વૈધાનિક અધિકાર (માલિકીનો) હતો, જેને દેખીતી રીતે માત્ર ગણોતિયા દ્વારા જ નહીં પરંતુ તેના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા પણ અમલમાં મૂકી શકાય છે કે જેઓ પણ આ જમીન ખરીદવાના વૈધાનિક અધિકારનો દાવો કરી શકે છે જે અગાઉના ગણોતિયા પાસેથી તેમના દ્વારા વારસામાં મેળવેલ અધિકાર છે અને જમીનમાં માલિકી હક્કો સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે.

૧૦૩. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, જ્યારે આપણે હાલના કેસ તરફ જોઈએ છીએ, ત્યારે અહીં વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ અન્યથા છે. હાલના કેસમાં, મૂળ ગણોતિયા એટલે કે પરશોત્તમ કાશીભાઈ પટેલનો ગણોત હક્ક ગણોત અધિનિયમની કલમ ૩૨ટી હેઠળ ચલાવવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો છે. સક્ષમ સત્તાધિકારી / મામલતદારના ગણોત સમાપ્ત કરવાના અને કલમ ૩૨ટી ની પેટા-કલમ (૩) ની જોગવાઈઓ અનુસાર જમીનમાલિકને કબજો સોંપવાના હુકમ સામે લાવવામાં આવેલા પડકારમાં મૂળ ગણોતિયો હારી ગયો હતો.

૧૦૪. એકવાર ગણોત અધિનિયમ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમ હેઠળ ગણોત સમાપ્ત થઈ ગયો પછી, વર્ષ ૧૯૮૩ માં જે તારીખે ગણોતિયાનું અવસાન થયું તે તારીખે ગણોતિયા પાસે ગણોતનો કોઈ હયાત અધિકાર ન હતો કે જે મૃતક ગણોતિયાના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ હોવાનો દાવો કરતા અરજદારો પર આવી મળ્યો હોત.

૧૦૫. એ પણ નોંધી શકાય છે કે અરજદારો / મૂળ પીટીશનરો મૂળ ગણોતિયાના સીધા વંશજો નથી અને તેઓ પોતાના મૃત્યુ પહેલાં ગણોતિયા દ્વારા કરવામાં આવેલ રજિસ્ટર્ડ ગિફ્ટ ડીડના આધારે પોતાના ગણોત હક્કનો દાવો કરે છે, જેમાં તેમણે તમામ મિલકતો અરજદાર નં. ૧, એટલે કે અહીંના પીટીશનર નં. ૧ ને આપી દીધી હતી.

૧૦૬. અરજદારોએ (સંખ્યામાં પાંચ) એટલે કે મૂળ ગણોતિયાના બે ભત્રીજાઓ અને ત્રણ ભાઈઓએ, જો કે એવો દાવો કર્યો હતો કે તેઓ વર્ગ-૨ ના વારસદારો છે અને ગિફ્ટ ડીડના આધારે અથવા અન્યથા મૃતક ગણોતિયાના મૃત્યુ પછી ગણોત તેમના પર આવી મળશે, પરંતુ તેઓ ગણોત વારસામાં મેળવીને ગણોતિયાના પોતાના અધિકારથી વારસદાર હોવાનું સાબિત કરી શક્યા નથી.

૧૦૭. અરજદારો પૈકીના માત્ર એક, એટલે કે મૂળ પીટીશનર નં. ૧ ની તરફેણમાં કરવામાં આવેલ ગિફ્ટ ડીડ ઉપરાંત, દલીલો દરમિયાન, અન્ય અરજદારોએ એવી રજૂઆત કરી હતી કે તેઓ સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા હતા અને ગણોત સંયુક્ત કુટુંબ તરીકે તેમની પાસે હતો, પરંતુ સદરહુ હકીકત સાબિત થઈ ન હતી.

૧૦૮. એ પણ નોંધનીય છે કે ગણોત સમાપ્ત કરવાની માંગણી કરતી જમીનમાલિકની અરજી પર કલમ ૩૨ટી હેઠળની સમગ્ર કાર્યવાહી સામે માત્ર મૂળ ગણોતિયા પરશોત્તમ કરસનભાઈ પટેલે જ લડત આપી હતી, અને રેકર્ડ પર એવું બિલકુલ કંઈ નથી કે તેઓ સંયુક્ત કુટુંબના કર્તા તરીકે પોતાનું પ્રતિનિધિત્વ કરી રહ્યા હતા.

૧૦૯. ગણોત અધિનિયમની કલમ ૨(૧૧) હેઠળ 'સંયુક્ત કુટુંબ' સહિતના 'વ્યક્તિ' ના અર્થનો આશરો લઈ શકાય નહીં તે સાદા કારણસર કે સંયુક્ત

કુટુંબના સભ્ય તરીકે ગણોત વારસામાં મેળવવાના પોતાના દાવાને સાબિત કરવાની જવાબદારી અરજદારો / મૂળ પીટીશનરો પર હતી.

૧૧૦. મામલતદાર સમક્ષ અરજદારો / મૂળ પીટીશનરો દ્વારા બે વૈકલ્પિક દાવા કરવામાં આવ્યા હતા, એક પીટીશનર નં. ૧ / મૂળ અરજદાર નં. ૧ ની તરફેણમાં કરવામાં આવેલ ગિફ્ટ ડીડનો અને બીજો વર્ગ-૨ ના વારસદાર તરીકે ગણોત વારસામાં મેળવવા માટે વાદગ્રસ્ત જમીન સંયુક્ત રીતે ખેડતા સંયુક્ત કુટુંબના સભ્યો હોવાનો, જે બંને એકબીજાથી પરસ્પર વિરોધી છે. ગણોતનો વારસો મેળવવાના અરજદારોના અધિકારનું સ્વરૂપ યોગ્ય રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હતું કે સાબિત પણ કરવામાં આવ્યું ન હતું.

૧૧૧. આ કારણસર, એક ક્ષણ માટે એમ માની લેવામાં આવે તો પણ કે મૂળ પીટીશનરો 'હિત ધરાવતી વ્યક્તિઓ' હોવાના નાતે અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧એ) હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા હક્કદાર હતા, તો પણ તેઓ મૂળ ગણોતિયાના વારસદારો તરીકે પોતાના અધિકારથી એવા આધાર પર જમીનની પુનઃપ્રાપ્તિ માંગી શકતા નથી કે જમીનમાલિકે કલમ ૩૨ટી હેઠળ ગણોતિયાને આપેલી નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ હેતુ માટે વાદગ્રસ્ત જમીનનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો.

૧૧૨. વૈકલ્પિક રીતે, ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ ની જોગવાઈઓ પર આધારિત અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતો ગેરસમજભરેલી હોવાના કારણે નકારી કાઢવાને પાત્ર છે, તે કારણસર કે આ એવા કેસો પૈકીનો એક છે કે

જ્યાં ગણોતિયાના જીવનકાળ દરમિયાન જ ગણોત સમાપ્ત થઈ ગયો હતો અને કલમ ૩૨ટી હેઠળ કબજો મેળવવાના જમીનમાલિકના દાવા સામે લડવા માટે કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં તેઓ હારી ગયા હતા.

૧૧૩. સદરહુ કાર્યવાહીના અંત સાથે, ગણોતિયા પાસે કોઈ ગણોત હક્ક ચાલુ કે હયાત રહેતો નથી, જે ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ ના આધારે વારસામાં મેળવી શકાયો હોત, જે કલમ ગણોતિયો તેના મૃત્યુ સમયે જે નિયમો અને શરતો પર ગણોત ધારણ કરતો હતો તે જ નિયમો અને શરતો પર ગણોત ચાલુ હોવાનું માનવાની જોગવાઈ કરે છે.

૧૧૪. "જે શરતો પર આવો ગણોતિયો તેના મૃત્યુ સમયે તેને ધારણ કરતો હતો" શબ્દપ્રયોગ એ કાયદાકીય કલ્પના (ડીર્મીંગ ફિક્શન) દ્વારા ગણોતિયાના મૃત્યુ પછી ગણોત ચાલુ રાખવા માટે ધારાસભાના ઈરાદાની સ્પષ્ટ અભિવ્યક્તિ છે, જો ગણોત હયાત હોય અથવા ગણોતિયો તેના મૃત્યુ સમયે ગણોત ધારણ કરતો હોય. આ જોગવાઈ હાલના કેસની હકીકતોમાં લાગુ કરી શકાય નહીં, જ્યાં વર્ષ ૧૯૭૬ જેટલા જૂના સમયમાં કબજાની સોંપણી સાથે ગણોત સમાપ્ત થઈ ગયો હોવાથી મૂળ ગણોતિયો તેના મૃત્યુની તારીખે ગણોત ધારણ કરનાર ન હતો.

૧૧૫. જમીનમાલિકને કબજો સોંપવાની તમામ કાર્યવાહી તેના તાર્કિક અંત સુધી પહોંચી ગઈ હતી અને માત્ર વર્ષ ૧૯૮૮ માં, મૃતક ગણોતિયાના વારસદારો

હોવાનો દાવો કરતા પીટીશનરોએ કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની માંગણી કરવા માટે કલમ ૩૭ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી. કોઈપણ સંજોગોમાં, આવી પરિસ્થિતિમાં, જ્યાં મૂળ ગણોતિયાનો ગણોત હક્ક કાયદા અનુસાર સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો, તેના મૃત્યુ પછી આવા ગણોતનું કોઈ માનિત ચાલુ રહેવું હોઈ શકે નહીં, કારણ કે ગણોતિયો તેના મૃત્યુ સમયે ગણોત ધારણ કરતો ન હતો.

૧૧૬. મૃતક ગણોતિયાના વારસદારો પર ગણોત આવી મળવા માટે, જેઓ ગણોત ચાલુ રાખવા તૈયાર હોય, તે આવશ્યક હતું કે ગણોતિયાના મૃત્યુની તારીખે, તેઓ કાયદા હેઠળ માન્ય ગણોતિયા તરીકે એટલે કે ગણોત અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ના આધારે પોતાના અધિકારથી ગણોત ધારણ કરતા હતા.

૧૧૭. તેથી, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલા એ અભિપ્રાયમાં અમને કોઈ ભૂલ જણાતી નથી કે ગણોત અધિનિયમની કલમ ૪૦ હાલના કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં લાગુ પડશે નહીં. ઉપર જણાવેલા કારણોસર **સાવલીરામ ગોતીરામ તેલી (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો હાલના કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં લાગુ પડતો નથી.

૧૧૮. અંત કરતાં પહેલાં, અમે ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલના હુકમના તારણો પણ નોંધી શકીએ છીએ, જેમાં સ્પષ્ટપણે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમ કરસનભાઈના વારસદારો હોવાનો દાવો કરતા

સામાવાળાઓ સદરહુ ગણોતિયાના સીધા વંશજો નથી. ગણોત હક્કના વારસાનો તેમનો દાવો વિલ / ગિફ્ટ ડીડ પર આધારિત છે, જે મૃતક ગણોતિયા પુરુષોત્તમ કરસનભાઈ દ્વારા તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાયું હતું. તે કેસના અરજદારો / અપીલકર્તાઓએ એ સાબિત કરવું જરૂરી હતું કે મૃતક ગણોતિયા પુરુષોત્તમ કરસનભાઈનું અવસાન થયું તે સમયે વાદગ્રસ્ત જમીનમાં સદરહુ ગણોત હયાત હતો.

૧૧૯. વધુમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે વાદગ્રસ્ત જમીનના ગણોતિયા, જેઓ તારીખ ૨૪.૦૪.૧૯૮૩ ના રોજ અવસાન પામ્યા હતા, તે સમયે વાદગ્રસ્ત જમીનના માલિક કહી શકાય નહીં, અને સદરહુ જમીન તેઓ જે તારીખે અવસાન પામ્યા તે તારીખે તેમની મિલકત કહી શકાય નહીં.

૧૨૦. વધુમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે **સ્વામી મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ્સ (પી) લિ. વિરુદ્ધ શ્રી શંકરાસ્વામીગલ મઠ [૧૯૬૨ એસસીસી ઓનલાઈન એસસી ૨૩૦]** ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે, જમીનમાલિક તેને પોતે નક્કી કરેલી કિંમતે જમીન વેચે તેવો નિર્દેશ આપતા હુકમ માટે કોર્ટમાં અરજી કરવાના ગણોતિયાના અધિકાર અંગે વિચારણા કરતી વખતે ઠરાવ્યું હતું કે, તેનો મિલકત સમાન અધિકાર હોવાનું કહી શકાય નહીં, કારણ કે કરાર દ્વારા અધિકાર ઊભો કરીને આવો અધિકાર તબદીલ કરી શકાતો નથી, જમીન ખરીદવાનો વૈધાનિક અધિકાર એ મિલકતમાં કોઈ હિત કે અધિકાર પ્રદાન કરતો નથી. કરાર હેઠળ

જમીન ખરીદવાના અધિકાર તરીકે પ્રદાન કરવામાં આવેલો અધિકાર એ મિલકતનો અધિકાર નથી, જે કાયદામાંથી ઉદ્ભવે છે. જમીન ખરીદવા માટે અરજી કરવાનો વૈધાનિક અધિકાર એ મિલકત અધિકાર નથી.

૧૨૧. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમ કરસનભાઈને વાદગ્રસ્ત જમીનનો કબજો પોતાને પુનઃસોંપવા માટે અરજી કરવા માટે કલમ ૩૭ હેઠળ આપવામાં આવેલ અધિકાર એ મિલકતમાંનો અધિકાર અથવા માલિકી હક્ક બની શકતો નથી, જેને તે મિલકતના વિલ દ્વારા ઇન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની કલમ ૫૯ ના આધારે વારસામાં મેળવી શકાય.

૧૨૨. જી.આર.ટી. દ્વારા એવો નિષ્કર્ષ કાઢવામાં આવ્યો હતો કે મૂળ અરજદારો / તેમાંના સામાવાળા રજૂ કરેલ વિલ / ગિફ્ટ ડીડના આધારે દાવાવાળી જમીનમાં કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત કરી શક્યા ન હતા, અને તેથી, તેમની પાસે વાદગ્રસ્ત જમીનની તેમજ અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળ કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે અરજી રજૂ કરવાનો કોઈ હક્ક ન હતો.

૧૨૩. તમામ અરજદારોના કેસના ગુણદોષ પર, તેમાં વધુમાં એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે મૂળ પીટીશનરો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં, કે જેના દ્વારા કલમ ૩૭ હેઠળની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી, તેમાં જમીનમાલિકે કયા વર્ષમાં જાતે જમીન ખેડવાનું બંધ કર્યું હતું તે વર્ષનો કોઈ ખુલાસો નથી. એટલું જ નહીં, અરજદારો / મૂળ પીટીશનરો મૃતક ગણોતિયા પરશોત્તમ

કાશીભાઈ પાસેથી ગણોત હક્ક કેવી રીતે વારસામાં મેળવ્યો તે દર્શાવવામાં સદંતર નિષ્ફળ રહ્યા છે, કારણ કે તેઓ ગણોતિયાના સીધા વંશજો નથી.

૧૨૪. વધુમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે અરજદારો મૃતક ગણોતિયા દ્વારા કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાતા વિલના આધારે ગણોત હક્કના વારસાનો દાવો કરી રહ્યા છે, પરંતુ મૃતક ગણોતિયો મિલકતના નિકાલ અંગે વિલ કરી શક્યા ન હોત, જ્યારે વિલ કરતી વખતે તેમની પાસે કોઈ વારસાપાત્ર કે તબદીલીપાત્ર અધિકાર ન હતો. ગણોતિયાના મૃત્યુની તારીખે, એટલે કે ૨૪.૦૪.૧૯૮૩ ના રોજ, તેઓ વાદગ્રસ્ત જમીનના માલિક કે કબજેદાર ન હતા અને તેથી, અરજદારો વિલ / ગિફ્ટ ડીડના આધારે સદરહુ ગણોતિયાના ઉત્તરાધિકારીઓ તરીકે તેમના ગણોત હક્ક મેળવી શકે નહીં. અરજદાર / મૂળ પીટીશનરો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કલમ ૩૭ હેઠળની અરજી, તદનુસાર, કલમ ૩૭ હેઠળ અરજી કરવાના અરજદારોના હક્કના અભાવે રદ કરવામાં આવી હતી.

૧૨૫. વિદ્વાન સિંગલ જજે ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલના તારણોને બહાલી આપતાં યોગ્ય રીતે જ ઠરાવ્યું છે કે જમીનમાલિકો પાસેથી મિલકતની પુનઃપ્રાપ્તિ માંગવા માટે વિલ / ગિફ્ટ પર આધારિત અરજી હકીકત તેમજ કાયદા બંને દ્રષ્ટિએ તદ્દન ગેરસમજભરેલી હતી અને, આમ, પીટીશનરો આવી અરજી કરવા હક્કદાર ન હતા તેમ ઠરાવતા ટ્રિબ્યુનલના હુકમને બહાલ રાખ્યો હતો.

૧૨૬. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, અમારી સમક્ષ એકમાત્ર પ્રશ્ન એ રહે છે કે શું લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૬૨/૨૦૧૬ ના અપીલકર્તાઓ જેઓ મૃતક ગણોતિયાના ભત્રીજા હોવાનો દાવો કરે છે, તેઓ પોતાના અધિકારથી ગણોત વારસામાં મેળવશે કે કેમ. અમારે સદરહુ મુદ્દા પર વધુ ચર્ચા કરવાની જરૂર નથી, કારણ કે પીટીશનર નં. ૧ અને ૨ એ વિલના આધારે વારસાના અધિકાર પર ભાર મૂક્યો હતો, જે જી.આર.ટી. ના અભિપ્રાય મુજબ, જેને વિદ્વાન સિંગલ જજે બહાલી આપી છે, પીટીશનરો પર મિલકતના અધિકારો લાવી શક્યા ન હોત.

૧૨૭. સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા વર્ગ-૨ ના વારસદારો હોવાના નાતે સદરહુ પીટીશનરો ઉત્તરાધિકાર દ્વારા ગણોત વારસામાં મેળવવાના વૈકલ્પિક અધિકારનો દાવો કેવી રીતે કરી શકે તે અંગે રેકર્ડ પર કંઈ નથી.

૧૨૮. મૂળ પીટીશનર નં. ૧ અને ૨ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીના અવલોકન પરથી તદ્દન સ્પષ્ટ થાય છે કે મૂળ પીટીશનર નં. ૧ અને ૨, મૃતક ગણોતિયાના ભત્રીજા હોવાનો દાવો કરીને, ગણોતિયા દ્વારા તેમના મૃત્યુ પહેલાં કરવામાં આવેલ ગિફ્ટ ડીડ / વિલ મારફત ગણોતમાં અધિકાર માંગી રહ્યા હતા.

૧૨૯. અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈપણ દલીલ અમને વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા જે અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો છે તેનાથી કોઈ અલગ અભિપ્રાય લેવા માટે અને

ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ તેમજ વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા હકીકતના સમવર્તી તારણોને રદ કરવા માટે પ્રેરી શકતી નથી.

૧૩૦. તેથી, હાલની આ ઈન્ટ્રા-કોર્ટ અપીલ ગુણદોષ વિનાની હોવાથી રદ થવાને પાત્ર છે અને તદનુસાર રદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી. બાકી રહેલી સિવિલ એપ્લિકેશનોનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(સુનિતા અગ્રવાલ, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ)

(ડી.એન.રે, ન્યાયમૂર્તિ)

સાહિલ એસ. રેન્જર

This is an AI-Assisted Translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.